

UNIVERZITA KARLOVA
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

**Pedagogický potenciál Školního klubu
při ZŠ Dobřichovice
Sestavení ročního plánu**

Lenka Dvořáková, DiS.

Katedra pedagogiky a psychologie
Vedoucí práce Mgr. Michal Pařízek
Studijní program: Sociální práce, B7508
Studijní obor: Pastorační a sociální práce

Praha 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto písemnou bakalářskou práci s názvem *Pedagogický potenciál Školního klubu při ZŠ Dobřichovice* napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů. Souhlasím s tím, aby byla práce zpřístupněna veřejnosti ke studijním účelům.

V Praze dne 21. listopadu 2019

Lenka Dvořáková, DiS.

**Motto: „Hra je radost. Učení při hře jest radostné učení“
Jan Amos Komenský**

Bibliografická citace

DVOŘÁKOVÁ, Lenka. *Pedagogický potencial Školního klubu při ZŠ Dobřichovice* Praha, 2019, 98 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Evangelická teologická fakulta, Katedra pedagogiky a psychologie. Vedoucí práce Mgr. Michal Pařízek.

Anotace

Bakalářská práce poukazuje na problematiku volného času u žáků prvního stupně základního vzdělávání ve školním klubu. Cílem práce je sestavení ročního plánu pro Školní klub při Základní škole v Dobřichovicích, pro žáky 4. a 5. ročníků. Toto místo představuje pro děti přechodný bezpečný prostor pro trávení volného času. Žáci by se měli naučit před přechodem na druhý stupeň nakládat se svým volným časem v odpoledních hodinách. Roční program nabízí smysluplné aktivity na tuto dobu.

Práce se skládá ze dvou hlavních částí, z teoretické a praktické. Teoretická část se věnuje teoretickým východiskům času z pohledu filosofie, dále pak pojetí volného času v životě žáků mladšího školního věku. Zabývá se zájmovou činností a stanovením pedagogických cílů ve volném čase žáků. Praktická část práce obsahuje shrnutí jednotlivých aktivit ročního plánu a dalších aktivit ve školním klubu. Přílohy obsahují jak Roční plán, tak i jednotlivé projekty a aktivity rozdělené do měsíčních celků.

Klíčová slova

Školní klub, Roční plán, volnočasová pedagogika, relaxace, bezpečný prostor.

Abstract

The bachelor thesis studies use of leisure time for pupils, in the first stage their education, at after school clubs. The work includes the preparation of an annual plan for the School Club at the Primary School (1st stage education) in Dobřichovice, for pupils of 4th to 5th Grades, and studies the impact that implementation of this plan will have on these students. This club is a safe environment for pupils to spend their leisure time, the plan will teach students how to use their free time more effectively before they go to the higher education. (2nd Stage education).

The thesis consists of two main parts, theoretical and practical. The theoretical part is devoted to the theoretical points in time, in terms of philosophy, then the concept of leisure time, in the life of younger school age. It deals with leisure activities and the settings of pedagogical goals in pupil's free time. The practical part contains a summary of the activities of the annual plan and other activities in the school club. The annexes contain both the Annual plan and individual projects and activities divided into monthly units.

Keywords

School club, annual plan, leisure pedagogy, relaxation, safe environment.

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce panu Mgr. Michalovi Pařízkovi za laskavý přístup a odborné vedení bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat kolegyním ze základní školy, které mi věnovaly čas a energii při realizování mnou navrženého ročního plánu. A v neposlední řadě mé rodině, která mi umožnila tento obor studovat.

Obsah

1	Pojem času	11
1.1	Teoretická východiska pro filosofické chápání času	11
1.2	Čas v antickém pojetí.....	12
1.3	Kairos a Chronos	15
1.4	Schóle ve volném čase	16
1.5	Volný čas v životě žáků	18
1.6	Volný čas, vývoj terminologie z pohledu historie	19
2	Zájmové činnosti jako součást výchovy mimo vyučování.....	22
2.1	Mimoškolní výchova a její vývoj	23
2.2	Školská zařízení v zákonech.....	24
2.3	Školní vzdělávací plán pro Školní klub	26
2.4	Volný čas ve školním klubu	27
2.5	Cíle školního klubu	29
2.6	Klíčové kompetence v ročním programu	31
2.7	Náplň školního klubu	33
2.8	Hra ve školním klubu.....	34
2.9	Zájem o herní aktivity	37
2.10	Sledování pedagogických cílů ve hře	38
3	Volný čas	41
3.1	První kontakt s volným časem.....	41
3.2	Škola a volný čas	42
3.3	ZŠ Dobřichovice – Školní klub	44
3.4	Struktura Školního klubu	46
3.5	Žáci navštěvující Školní klub	47
3.6	Prolínání věkových skupin žáků.....	48
4	Pedagogické důrazy Školního klubu	50
4.1	Výchova mimo školní lavice	50
4.2	Tvorba plánu.....	51

4.3	Režim dne ve výstavbě programu.....	52
4.4	Druhy činností ve Školním klubu	54
4.4.1	Deskohraní – hraní deskových her	54
4.4.2	Bubnování na buben DRUMBEN	55
4.4.3	Sportovky - cvičení v tělocvičně	55
5	Diskuze	56
	Závěr	58
	Seznam literatury	60
	Příloha č. 1 – Roční plán	65
	Příloha č. 2 - Programy v jednotlivých měsících.....	71
	Příloha č. 3 - Ukázka z lekce bubnování na Drumbeny	88
	Příloha č. 4 - Ukázka lekce z pravidelného cvičení „Sportovky“	93
	Příloha č. 5 - Pravidelný týdenní plán činnosti Klubu	98

Úvod

Bakalářská práce se zabývá sestavením ročního plánu pro Školní klub na ZŠ Dobřichovice (dále Klub). Klub využívají zejména žáci, kteří již nemají možnost chodit do školní družiny.

Volný čas je nedílnou součástí života dětí, žáků, mladých lidí a dospělých ve společnosti. Pro účely bakalářské práce se budu zaměřovat na žáky a jejich využívání volného času. K tomu mi napomáhá smysluplně vytvořený Roční plán pro Klub, který je předmětem bakalářské práce. Roční plán má přiblížit žákům program, na kterém lze ukázat, jak trávit plnohodnotně a smysluplně volný čas.

Z pohledu žáka je jeho čas během pracovního týdne rozdělen do několika částí. A to na povinnou část, která probíhá dopoledne, tedy výuku na základní škole. Dále na odpolední čas, který může různě využívat, např. spontánními činnostmi se svými kamarády na hřišti, nebo návštěvou kroužků a dalších zájmových institucí. Nedílnou součástí života dětí je trávení volného času s rodiči.

Dalším velmi důležitým místem může být Klub, který pro ně skýtá prostor, jak zajímavě prožít odpolední volný čas. Pro Klub je vypracováván Roční plán činností, je sestaven tak, aby se stal podkladem pro zajímavou formu trávení volného času. Klub nabízí zajímavé aktivity, kterým se žáci mohou ve svém volném čase věnovat.

Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části se zaměřuji na vznik a vývoj problematiky trávení volného času, která se týká každého z nás. V první kapitole se zamýšlím nad východisky filosofického chápání času a významu a vývoje terminologie z pohledu historie.

Druhá kapitola pojednává o tom, co přináší mimoškolní výchova do volného času v životě žáků, o zájmové činnosti žáků ve školním zařízení, jak z pohledu legislativy, tak cílů pedagogického působení. Vycházím z dostupných odborných literárních pramenů, které se problematikou výchovy ve volném čase zabývají.

Ve třetí kapitole popisují konkrétní činnost Klubu při ZŠ Dobřichovice. Kapitola rovněž pojednává o podmínkách činností, prostředí, prostoru a materiální vybavenosti. Je zaměřena na potenciál, který přináší možnosti realizace, a zapojení se do projektů společně se školní družinou.

V praktické části je popsán Roční plán Klubu, který je zaměřen na jednotlivé volnočasové aktivity a jejich vliv na formování žákovy osobnosti. Cílem aktivit je všestranný rozvoj žáků. Dílčí aktivity pak zahrnují témata vztahující se například k jednotlivým ročním obdobím, důležitým událostem, výročími apod. Vycházím ze zkušeností, s nimiž žák přichází do školy. Každá aktivita je vždy teoreticky zakotvena ve znalostech žáka, a ty jsou dále rozvíjeny. Aktivity jsou praktické, názorné a obohacují žáky o nové dovednosti.

Jednotlivé aktivity Klubu jsou zdokumentovány v přílohové části bakalářské práce. Přílohy obsahují ukázky z jednotlivých činností a aktivit.

1 Pojem času

V této kapitole se zamyslím nad souvislostmi, ve filosofického vnímání času. Porovnávám teoretická východiska jednotlivých autorů zabývajících se volným časem.

Čas jako takový, vnímáme jako čas, který rozdělujeme na čas vyplněný pracovními povinnostmi pro udržení naší existence a na volný čas, kdy nepracujeme pro obživu¹. Podkapitoly nahlíží na volný čas žáků s ohledem na smysluplně trávený čas ve školním klubu. K tomu přispívá přehledný Roční plán, který reflektuje aktivity s možným prožitím času „*kairos*“.

1.1 Teoretická východiska pro filosofické chápání času

Jak řekl Augustin, člověk ví o čase do té doby, než se na něj začne ptát.² V Augustinových *Vyznáních*, je často citováno filozofické tázání se po čase – „Co jest tedy čas? Vím to, když se mne naň nikdo netáže; mám-li to však někomu vysvětliti, nevím“.³

Je to pro nás tak blízké téma, že o něm často ani neuvažujeme. Existuje množina teoretických východisek, které se snaží o uchopení času, od antiky až po nejmodernější filosofie. Jelikož téma času hraje v mé práci stěžejní roli, považuji za vhodné zahrnout alespoň některá z těchto východisek do své práce, jako teoretickou podporu svého praktického pedagogického přístupu. Volný čas vůči pracovním povinnostem se může chápat jako synonymum svobody. Svůj volný čas můžeme použít pro to, co nás zajímá, na čem nám záleží a co je

---

¹KAPLÁNEK, Michal, *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1250-8, s. 14

²DAVID, Winter, *Moudrost svatého Augustina*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, 48s. ISBN 80-7192-321-4, s. 9 – 12.

³AUGUSTINUS, Aurelius. *Vyznání XI: Čas*. Vydání třetí. V Praze: Česká biblická společnost, Kalich, 1992. ISBN 80-7017-480-3.14, s. 19

pro nás důležité. Způsob jakým volný čas trávíme, je závislý na našem vztahu k životu, který se celý uskutečňuje v čase.

Michal Kaplánek ve své knize *Volný čas a jeho význam* uvádí: „Při pátrání po původu českého termínu čas se přichází k odkazu na jeho nejtypičtější rys – plynutí, ubíhání či střídání, tak jako v pořekadle zaznamenaném v polovině 15. století: „Řeč se mluví a czas odchodí“. Dodnes také rozumíme větu: „To je nečas“. Čas zde souvisí s počasím, ale také – ve tvaru nečas – s nepohodou, strastí, trápením“.⁴

1.2 Čas v antickém pojetí

V této kapitole se zamýšlím na podstatou času z antického pojetí. Čas hraje hlavní roli v programech a projektech zahrnutých v Ročním plánu Klubu při ZŠ Dobřichovice. Samotné kulturní vnímání času můžeme rozdělit do dvou rámců. Jde o čas, resp. přístup k němu, z hlediska indoevropského (cyklické pojetí času) a semitského, kulturního okruhu (lineární pojetí). Oba dva se přirozeně skloubí v křesťanství, které čerpá z dědictví obojího.⁵ Nicméně vrátíme-li se k antickému okruhu, zjistíme, že čas je vnímán jako cyklický. Konec jednoho věku, aionu, je počátkem nového.⁶ To nalézáme v nejstarších oblastech řecké filosofie, u mílétských přírodních filosofů se veškerá změna odehrává jako přerod z původní pralátky, arché⁷, která se mění z jednoho stavu do jiného (voda se změní ve vzduch, zem či v jiný živel, což je odvislé od

---

⁴KAPLÁNEK, ref. 1, s. 13 Citace z knihy *TandZ.183=Tandariáš*, otištěno In starobylá skládanie. Vyd. V. Hanka, v rukopise: České muzeum (4. D. na l. 160b až 186b), z r. 1463. In *Vokabulář webový* [online]. Verze 0.4.2. (citováno ze dne 1. 6. 2017) Oddělení vývoje jazyka Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupné na [www: http://vokabular.ujc.cas.cz](http://vokabular.ujc.cas.cz)

⁵GAARDER, Jostein, *Sofiin svět: román o dějinách filosofie*. 7. vyd., 4. v Albatrosu. Přeložil Jarka VRBOVÁ. V Praze: Albatros, 2012. ISBN 978-80-00-02895-8, s. 128 – 139

⁶HADOT, Pierre, *Co je antická filosofie?*. Přeložil Magdalena KŘÍŽOVÁ. Praha: Vyšehrad, 2017. Dějiny idejí. ISBN 978-80-7429-680-2, str. 69 – 71., Aion - (řec.) lidský věk, (dlouhá) doba, věk světa, období

⁷Řecké slovo „arché“ znamená počátek, původ. V kontextu mílétské filosofie označovalo pralátku, která existuje od věčnosti (řecké myšlení neznalo pojem „creatio ex nihilo“, nýbrž vnímalo prazákladní hmotu často jako souzvučnou s duchovním světem bohů etc. (viz k tomu Aristotelés a jeho pojetí vztahu látky souzvučné s Nehybným Hybatelem).

řešení daného filosofa).⁸ Z hlediska nejstaršího chápání času je zajímavý výklad Herakleitův, který ve zlomku B30 mluví o obrazech ohně, které přirovnává ke kosmickým cyklům: „byl vždy a je a bude vždyživý oheň“.⁹ Stejně jako oheň mění svou strukturu během hoření, tak i svět je u Herakleita neustálou změnou, kterou Aristoteles popíše citátem „*panta rei*“ (vše plyne), který je omylem považován často za přímý citát Herakleitův.¹⁰ Herakleitovský kosmos se svými cykly, je neustálým střídáním vzniku, zániku a nového zrození, které často představuje syntézu předešlého. Ne nadarmo je Herakleitos považován za inspirativní zdroj Hegelovi dialektiky, založené ve vztahu teze, negace a syntézy.¹¹ To z hlediska času zakládá vývoj, který probíhá jako vzájemné soupeření a současně syntéza protikladů.¹²

Obdobné pojetí temporality nacházíme napříč dalšími antickými filosofickými soustavami, od pythagorejců počínaje (v pythagorejské tradici je cyklický chod světa vztažen na cykly duše v rámci metempsychozis)¹³ až k Platónovi¹⁴ a novoplatonské a stoické filosofii, které před příchodem křesťanství tvořily hlavní duchovní cesty (vedle tradičních forem státních a lokálních kultů).¹⁵ V platonské filosofii čas nehraje tak zásadní roli jako v učení jeho žáka Aristotela. V platónském učení je svět pouhým stínovým

---

⁸Pro přehled uvádím kompletní výčet: Tháles uvádí jako arché vodu, zřejmě proto, že viděl její působení v pravidelných vlnách přílivu a odlivu, Anaximandros používá pro arché pojem apeiron – bezmezno, z něhož jeho žáka Anaximenés tvoří vzduch, zatímco Herakleitos z Efezu používá pojem „pýr“ (oheň), který ale chápe jako metaforu pro Logos (rozum, mysl, řeč, slovo...), který zakládá boj a zároveň jednotu protikladů, jejichž boj uvádí svět v pohyb.

⁹KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Délský potápěč k Herakleitově řeči: pro ty, kdo se potápějí až do krajnosti*. Praha: Herrmann, 2006. ISBN 80-87054-00-8, s. 202 – 203

¹⁰KRATOCHVÍL, ref. 9, s. 96 – 98

¹¹HÖFFDING, Harald a Josef KRÁL. *Přehledné dějiny filosofie*. Přeložil Miloslav NOVOTNÝ. Praha: František Strnad, 1941, s. 15 – 18

¹²KRATOCHVÍL, ref. 9, s. 91 – 94

¹³FERGUSON, Kitty. *Pythagoras: His lives and the legacy of a rational universe*. 2nd publishing. London: Icon Books (www.iconbooks.com), 2011, ISBN 978-184831231-9. All things know have number, 62 - 75.

¹⁴Nutno dodat, že Platónova filosofie čerpá z pythagorejské tradice, zejména v oblasti učení o ideách, které mají číselný charakter. Viz k tomu: Plato's Search for Pythagoras. FERGUSON, Kitty. *Pythagoras: His lives and the legacy of a rational universe*. 2nd publishing. London: Icon Books (www.iconbooks.com), 2011, s. 115-128. ISBN 978-184831231-9.

¹⁵Náboženství s. 399-401 in: *Slovník antické kultury*. Praha: Svoboda, 1974. Členská knihovna (Svoboda).

odrazem původního a věčného světa idejí, který existuje v mimočasové oblasti. Platón se zajímá hlavně o tento mimočasový svět, pro nějž je tento hmotný jen pouhou kopií podrobenou změně. Změna je v antickém myšlení vnímána jako cosi negativního, protože je důkazem nedokonalosti, nestability, což jsou všechno vlastnosti hmoty. Čas tedy stojí z hlediska platonského myšlení v pozadí, ale i zde platí, že tam, kde se Platón a jeho žáci věnují pojetí času, navazují na cyklické pojetí temporality. Platón často mluví o kruhových pohybech hvězd, které spojuje s cykly aionů.¹⁶ Cesty hvězd Platón zmiňuje na mnoha místech. V Ústavě o něm pojednává v oddíle 616c¹⁷, kdy mluví o přeslenu, které je alegorií pro nebeská tělesa, u kterých Pythagorejci věřili, že během své pouti vydávají svůj vlastní tón, což zavedlo základ pro učení o harmonii sfér.¹⁸ Vzhledem k tomu, že Platón pojímá polis (obec) jako „člověka ve velkém“, čili staví na jednotě mikro a makrokosmu, lze vztáhnout cykly kosmu na cykly duše, která má u Platóna charakter kruhu.¹⁹ Kruh jako symbol času, kosmu i duše měl své opodstatnění, neboť představoval harmonii (všechny body jsou ve stejné vzdálenosti vůči středu, tzv. izonomie), která se neustále znovuobnovuje (kruh nemá konec ani počátek).²⁰ Schéma temporality, jak zde bylo načrtnuto, má své opodstatnění v platonské pedagogice, o které se můžeme více dočíst z textu Ústavy a Zákonů. Protože se však oba texty rozcházejí jak v politických východiscích autora, tak i v pedagogických prostředcích, jimiž má být vychovávána budoucí generace vládců, soustředím se jen na nejzbytnější části.

---

¹⁶NOVOTNÝ, František. *O Platonovi: díl třetí - Filosofie*. Vydání druhé - přetisk prvního vydání z roku 1949. Praha: Nová Akropolis, 2014, 622s. edice Simo: Draci moudrosti: Draci moudrosti, svazek 4. ISBN 978-80-86038-72-8, s. 305 – 307

¹⁷PLATÓN. *Ústava*. X, kniha Šesté, opravené vydání. Přeložil František NOVOTNÝ. Praha: OIKOYMENH, 2017. ISBN 9788072982301, 616c

¹⁸PLATÓN, ref. 17, 617b

¹⁹BLACKBURN, Simon. *Platónova Ústava: biografie*. Praha: Beta, 2007. Knihy, které ořásly světem. ISBN 978-80-7306-304-7, s. 173 – 196, Myšlenka není přímo mou intencí, ale opírá se o výklad anglického filosofa S. Blackburna, viz k tomu: Kapitola 14. Rozhárané obce, rozháraní lidé:

²⁰PLATON. *Listy: List VII*. 2., přehlednuté. Přeložil NOVOTNÝ František. Praha: Jan Laichter, 1945, celkem 113 s., list VII. s. 37 - 72 (konkrétně p. Platonovy listy, svazek 18. ISBN bez ISBN, VII. list s. 59

1.3 Kairos a Chronos

Pojmy Kairos a Chronos se váží ke starořeckým bohům času, kteří určují protikladnost času.²¹ Platón přikládá značný význam času ve smyslu „*kairos*“, což ve starořečtině znamená „zvláštní okamžik“, či jiný rozměr času, který naplňuje konkrétní čas jistými událostmi.²² „*Kairos*“ patří mezi slova vystihující čas z doby řecké mytologie. Michal Kaplánek srovnává několik autorů, kteří termín „*kairos*“ přisuzují k pojmům vhodnost, (dobrou) příhodnou dobu, správnou míru, poměr, místo pravou chvíli, přesný nebo kritický čas příležitost, roční období²³, ale také jako odvozený tvar vystihující platný, pravý, přiměřený, prospěšný²⁴. Dále dle Hésioda, který termín „*kairos*“ přisuzuje k pojmu pravá chvíle²⁵.

„*Kairos*“ je mimořádně příhodný čas pro řešení nahodilých situací, problémů, otázek a témat. Při pracovních aktivitách žáků může, ale nemusí dojít k tomu, že žáci prožijí čas zvaný „*kairos*“.

Pojem pochází z náboženského myšlení a vztahoval se k „svátku“, „náboženské slavnosti Během pořádaných aktivit vycházející z ročního plánu Klubu se při některých programech může otevřít situace, která umožní prostor pro řešení „traumat“ z dopoledního vyučování. Například dořešení rozličných individuálních a vztahových problémů, které žáky provází, ale na které není v rámci běžné výuky prostor, v němž by bylo možno tyto emocionální prožitky reflektovat a zpracovat.

Jedinečný a příhodný čas „*kairos*“ může pro různá témata být nápomocen pro řešení emočně složitých a kognitivních situací.²⁶ To hraje svou

---

²¹K těmto starořeckým bohům patří i třetí bůh, který se staral o čas, jímž je Aión, viz předchozí kapitola 1.2

²²JIRÁSEK Ivo, *Zážitková pedagogika: teorie holistické výchovy (v přírodě a volném čase)*. Vydání první. Praha. Portál, 2019, 272 s., ISBN 978-80-26-1485-4, s. 133-134

²³KAPLÁNEK, ref. 1, s. 16 - 17, Srov. V Septuagintě Gn 1,14

²⁴KAPLÁNEK, ref. 1, s. 17, Pythagorejská identifikace sedmičky s vhodným časem či příležitostí (*kairos*)

²⁵HÉSIODOS in KAPLÁNEK, KAPLÁNEK, ref. 1, s. 16 - 17, Srov. V Septuagintě Gn 1,14

²⁶JIRÁSEK, ref. 22, s. 133-134

roli v pedagogice volného času, kde má pedagog v Klubu za úkol organizovat mimoškolní aktivity žáků.

1.4 Schóle ve volném čase

Prázdná chvíle, odpočinek, prázdnota, přednáška, jsou výrazy, které již starořecké kulturní prostředí popisovalo termínem schóle.²⁷ Řecké slovo „scholé“ má význam jako odpočinek, váhavost, zahálku, dativ scholé pak, liknavě, zdlouhavě.²⁸ Tento termín nám označuje nejen volný čas, ale i školu. A právě vzdělávání má souvislost s tímto výrazem, které bylo v minulosti umožněno pouze těm, co se nemuseli starat o své živobytí, měli dostatek času a volna. Nemuseli se zabývat věcmi běžného života po praktické stránce. Jirásek říká, že: „Schóle, jako využití volného času rozhodně neznamená nic nedělat, ale naopak, myslet, teoretizovat být duchovně činný, ba přímo filosofovat“.²⁹ Z hlediska mravů byl čas jedince určen pouze k plnění jeho povinností. Za tento přístup, byl pak jedinec ceněn. Za těžký hřích³⁰, bylo považováno, pokud si člověk ve svém zbylém volném čase pouze užíval. Z pohledu té doby měl člověk svůj volný čas rozvíjet v náboženském rozjímání. Již během období od 16. do 20. století dochází k novému pohledu na volný čas, který se stal důležitou součástí každého lidského života³¹ (zpočátku ve vyšších vrstvách a městech). Nad tímto významem se zamýšlí Kaplánek, kdy uvádí v potaz tři faktory, které ovlivnily vývoj chápání volného času.³² Tím prvním faktorem je vznik pravidelné pracovní doby a v návaznosti

---

²⁷HOLUB, Josef; LYER, Stanislav. *Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím*. Vydání 4. Praha: SPN, 1992. s. 483

²⁸JIRÁSEK, Ivo *Gymnasion: časopis pro zážitkovou pedagogiku*. – TEORIE, Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2004-, číslo 23, podzim 2018 (ročník 12, číslo 2). ISSN 1214-603X, s. 12

²⁹JIRÁSEK, ref. 22, s. 139

³⁰KAPLÁNEK, ref. 1, s. 45- 46

³¹PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8295-5, s. 22

³²KAPLÁNEK, ref. 1, s. 45 -46

na ni oddělení dnů a hodin pracovního volna. Druhým faktorem je nedostatek volného času v období industrializace, který se stal závažným sociálním problémem. Jeho zmírnění je cílem rozličných hnutí za sociální spravedlnost. Třetím faktorem byla osvícenecká idea svobody, která tvořila základ moderního pojetí volného času.

Samotné děti se ocitaly bez dohledu rodičů v době, kdy nechodily do vyučování. Jednalo se převážně o děti, o které se nikdo nemohl starat, protože rodiče byli dlouho v továrnách. To vedlo k situaci, že se v ulicích začala šířit dětská kriminalita, která zatěžovala část státního důchodu.³³ Na základě těchto skutečností se začaly zakládat první útulky pro chudou školní mládež a postupně se tak zrodila zařízení volného času, dobrovolných sdružení dětí a mládeže.

Tento vývoj dal vznik pojmu pedagogizace volného času,³⁴ kterým se označuje snaha výchovně ovlivňovat děti prostřednictvím volnočasových nabídek. Ty pak byly během 20. století zneužity totalitním režimem. Nové formy práce a nároky na kvalitu pracovního výkonu vytvořily moderní fenomén volného času.³⁵

Úsilí o zkrácení pracovní doby bylo provázeno dalším problémem. Ve své knize se Michal Kaplánek zamýšlí nad tím „jak využít vzniklý volný čas“.³⁶ Kládla se otázka „Co s volným časem?“³⁷ Byly obavy, že dospívající mladí lidé nebudou umět s takto získaným volným časem nakládat. Proto bylo vyvinuto úsilí na efektivní využití pedagogizace volného času.

---

³³PÁVKOVÁ, ref. 31, s. 22

³⁴KAPLÁNEK, ref. 1, s. 47, srov. Opaschowski, 1976, s. 21-22

³⁵KAPLÁNEK, ref. 1, s. 48, GIESECKE, 1974 s. 10

³⁶KAPLÁNEK, ref. 1, s. 48, V roce 1892 na konferenci bylo konstatováno, že volný čas“ nesmí být ponechán sám sobě, ale že se musí smysluplně využít a především smysluplně uspořádat“(cit. Podle FROMME, Johannes, Freizeitpädagogik, s. 612).

³⁷KAPLÁNEK, ref. 1, s. 48,

1.5 Volný čas v životě žáků

Součástí naší lidské existence je čas, ve kterém jsme svobodní. Máme volno a nic neděláme. Je to náš volný čas. Nejenom dospělí, ale už i žáci, si kladou otázky, kde vzít na všechny své aktivity čas? Mezi dospělými se říká, že „čas jsou peníze“. Pedagog se může během působení v Klubu, setkat s podobným názorem i od žáků. Při společných debatách s žáky může zaznít slovo „*nestíhám*“.

Hodina má pořád stejných počet minut a den svých dvacet čtyři hodin³⁸ a přesto máme všichni pocit, že na nic nemáme čas. Volný čas se u žáků dále člení na čas rozdělený na povinnosti či morální závazky, jako je studium, příprava na budoucí povolání, pomoc se společensky nutnými pracemi v domácnosti a jiné.³⁹

V definicích volného času nacházíme dvě pojetí,⁴⁰ která se většinou rozcházejí v odlišných úhlech pohledu jednotlivých myslitelů, jak německých, tak i francouzských. Dle nich se na volný čas nahlíží jako na časový úsek v lidském životě, který se člení na povinnou část, z pohledu žáka tu méně oblíbenou, tedy chodit každý všední den do školy a vzdělávat se a plnit své úkoly. Naproti tomu stojí volný čas, o kterém si žák rozhoduje svobodně, uvažuje o něm převážně v pozitivním slova smyslu, představuje pro něj například zábavu, zážitky, sport, hru a potěšení.

Takovým zastáncem, který si všímá tohoto oddělení volného času od pracovní doby u žáků je jeden z autorů německé pedagogiky Horst W. Opaschowski. Rozdělení popisuje jako místo, kde se žáci vzdělávají a které není totožné s místem bydliště. Dále na čas, kdy plní své školní úkoly, během doby ve škole.⁴¹

---

³⁸JIRÁSEK, ref. 22, s. 136

³⁹BLÁHA Václav, NAVAROVÁ Vlasta, *Výchova mimo vyučování*, Vydání první, Praha, Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1990, ISBN 80-04-24419-X, s. 10

⁴⁰KAPLÁNEK, Michal. (2011). *Leisure Time as a Challenge to Theology. Studia Theologica*. 44, s. 98

⁴¹OPASCHOWSKI, Horst W. *Pedagogik der freien Lebenszeit*. Vydání třetí, Opladen: Leske, Budrich, 1996, s. 46

Zároveň Kaplánek poukazuje, že vznikem volného času se zabýval již J. A. Komenský, v knize Velká didaktika (*Didactica magna*). Jeho snahou bylo, aby během školní výuky byly zařazeny přestávky, které budou podporovat veselou zábavu, hru a další činnosti žáků.⁴² Podle Komenského dobrá škola určovala dobu jak na práci, tak odpočinek, činnost, prázdniny i rekreaci.⁴³ Tento trend se ujal i v současnosti a žáci svůj volný čas tráví buď doma, nebo po vyučování ve škole či jiné instituci, či organizaci nebo na hřišti.⁴⁴

Podobné dělení volného času uvádí Václav Bláha ve trojí funkci volného času.⁴⁵ Jak po stránce relaxační, která pomáhá k obnově fyzických sil. Dále vzdělávání nebo sebevzdělávání, čerpá ze zájmových činností a společenského uplatnění, které pomáhá k osobnímu růstu samotného žáka.

Činnost Klubu je vystavena na základě ročního plánu, který napomáhá rodičům i žákům se orientovat v nabídce volnočasových aktivit pro daný měsíc. Jednotlivé aktivity, projekty a činnosti jsou rozepsány v příloze č. 1 této práce.

1.6 Volný čas, vývoj terminologie z pohledu historie

Na přelomu 19. a 20. století se v české literatuře postupně objevuje toto téma, které reflektují odborníci ze sociologie, pedagogiky, ale i filosofie. Na druhé straně je zde vliv zakladatele francouzské levicové sociologie. Jedná se o francouzského myslitele Joffre Dumazediera. Ten zavádí novou kategorii „*semiloiser*“ (polovolný čas). Ve svých pracích si klade otázku, zda můžeme naši dobu nazývat „*civilizací volného času*“.⁴⁶ Ekvivalentem tohoto termínu je

---

⁴²KAPLÁNEK, Michal. Čas volnosti – čas výchovy, Portál, Praha 2012, ISBN 978-80-262-0450-3, s. 33, cit. KOMENSKÝ J. A., *Didactica magna*, XV/13

⁴³KAPLÁNEK, ref. 42, s. 33, KOMENSKÝ J. A., *Didactica magna*, XV/13

⁴⁴BLÁHA, NAVAROVÁ, ref. 39, s. 11

⁴⁵BLÁHA, NAVAROVÁ, ref. 39, s. 11

⁴⁶SPOUSTA, Vladimír. *Teoretické základy výchovy ve volném čase: (Úvod do studia pedagogiky volného času) : [Určeno pro stud. fak. pedagog. MU v Brně]*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1007-X, s. 62

v anglickém jazyce volný čas překládán slovem *leisure*,⁴⁷ který navazuje na tradice, sahající až do řeckého starověku. Definice pro volný čas je v anglicky mluvících zemích takto stanovena. Chápání volného času je dáno dobou, která je časovým úsekem nebo dobou, kdy se člověk může věnovat určitým způsobem vymezenému okruhu činností.

Českým výrazem *volný čas*⁴⁸ se autoři zaobírají ve svých dílech, tak i jeho ekvivalenty v několika dalších evropských jazycích (němčině, angličtině, francouzštině a jiných). Pojem *volný čas* je chápán jako moderní, závislý na vzniku a rozvoji zaměstnaneckých vztahů vzhledem k jejich povinnostem. Michal Kaplánek se ve své knize zamýšlí nad výsledky výzkumu německých pedagogů volného času, jaký vývoj prodělal pojem „Freizeit“⁴⁹.

Z pohledu české společnosti té doby, byla výchova dětí školou povinných mimo samotné vyučování řešena už samotným J. A. Komenským. Jeho mottem bylo prosazování pohybových her vůči zadávání velkého množství domácích úkolů žákům, které vedly k jejich přetěžování. Za další nevhodné aktivity považoval Komenský karetní a jiné hazardní hry, které žáky negativně ovlivňovaly. V té době ještě neexistovala žádná výchovná zařízení, ve kterých by žáci trávili dobu mimo vyučování. Existovali pouze ochotní učitelé, kteří se jim dobrovolně, a ve svém volném čase, věnovali. Seznamovali je s historií naší země, pěstovali v nich lásku k přírodě, podporovali jejich muzikální, výtvarné a rukodělné schopnosti a dovednosti.⁵⁰

Až rozvoj průmyslové revoluce a zrušení nevolnictví roku 1781 ovlivnilo způsob života mnoha rodin. Rodiny se začaly stěhovat do měst, které jim umožnilo nový způsob obživy. Rodiče dětí školou povinných trávili celý den v továrnách a v manufakturách. Začala se objevovat otázka, kdo jim zajistí péči o jejich děti v době mimo vyučování. Na pomoc přicházely postupně

---

⁴⁷KAPLÁNEK, ref. 1, s. 43

⁴⁸KAPLÁNEK, ref. 1, s. 44

⁴⁹Německy die Freizeit, anglicky leisure time, italsky il tempo libero, doslovný překlad „volný“, či „svobodný čas“, v počátku industrializace, používaný pro celou střední a západní Evropu.

⁵⁰PÁVKOVÁ, ref. 31, s. 118

dobrovolné spolky, charitativní organizace, které se začaly věnovat této činnosti.

V roce 1885 byl v Praze na Vyšehradě zřízen první útulek pro děti školou povinné, jakýsi historický předchůdce školní družiny.⁵¹ Vznikl při škole, pro žáky o které se rodiče nemohli starat, protože byli pracovně zaneprázdnění nebo se nemohli starat pro nemoc. Postupem vývoje v rámci školy začala vznikat specifická zařízení,⁵² která byla určena žákům pro trávení volného času.

---

⁵¹PÁVKOVÁ, ref. 31, s. 118,

⁵²HOFBAUER Břetislav, *Děti, mládež a volný čas*, Portál, Praha 2004, ISBN 80-7178-927-5, s. 75

2 Zájmové činnosti jako součást výchovy mimo vyučování

V další části své bakalářské práce se budu školnímu klubu věnovat z pohledu vzniku mimoškolních zařízení až do současné podoby, legislativě, jeho organizace a samotné činnosti. Další část práce ukazuje, jaké dílčí kroky vedly k sestavení ročního plánu Školního klubu. Je zaměřena na potenciál, který skýtají možnosti realizace a zapojení se do projektů společně se školní družinou. Čerpám z poznatků, co je čas „*kairos*“⁵³. Kladu si otázku jak nejefektivněji je možné využít odpoledne pro žáky, kteří přicházejí do Klubu. Tedy vyplnit jejich volný čas zajímavou aktivitou, která smysluplně podpoří jejich trávení času ve školském zařízení, do doby než jejich rodiče přijdou z práce.

Různé zájmy žáků mohou být ovlivňovány, ale i využity při mimoškolní činnosti. Práce ve školním klubu se odvíjí od nabídky, která zprostředkovává žákům činnosti a zájmy již existující, ale je zde i prostor k vytváření podmínek pro nové, neokoukané aktivity. Zároveň je tu snaha eliminovat pro společnost nežádoucí zájmy ve vývoji dítěte. Zájmy se vyvíjejí na základě existujících potřeb⁵⁴ a umožňují jejich uspokojování. Výchovné působení je tu dáno obsahem jednotlivých činností, které mohou přispívat k uspokojování potřeb dítěte a rozvíjení jeho dalších zájmů, podle jeho daných vloh a schopností.

---

⁵³HOGENOVÁ, Anna. *Čas jako problém*. Chomutov: L. Marek, 2011. Pontes pragenses (L. Marek). ISBN 978-80-87127-43-8, s. 179-183

⁵⁴PÁVKOVÁ, ref. 31, s. 31

2.1 Mimoškolní výchova a její vývoj

Po první světové válce, český pedagog Eduard Štorch zřídil v Libni první pražskou dětskou farmu. Ta poskytovala převážně dětem z chudších rodin praktické činnosti na čerstvém vzduchu.⁵⁵ Od roku 1952 začaly vznikat pionýrské domy, které zajišťovaly školní i mimoškolní výchovu pro žáky od 6 let. Od šedesátých let se postupně utvářel nový pohled na mimoškolní výchovu ovlivněný zkušenostmi z tehdejšího Sovětského svazu. Postupně se tato problematika více upravovala dalšími školskými zákony. Volný čas dětí byl organizován na přání rodičů či jiných dospělých. Děti ho trávily buď doma nebo po vyučování ve škole nebo v jiné veřejně společenské instituci.⁵⁶

U mimoškolní výchovy se jednalo o výchovně-vzdělávací činnost, kterou s žáky vykonávala různá sdružení a zařízení pro volný čas. Michal Kaplánek zmiňuje, že pokud byla: „mimoškolní výchova organizována státem, respektive městskými samosprávami (první družiny mládeže v Praze i v jiných městech), nemělo se jednat v pravém smyslu o výchovnou činnost, ale o dozor či charitativně sociální péči.“⁵⁷

V osmdesátých letech se postupně ustálila nová koncepce výchovy mimo vyučování. Zdůrazňovala rozvoj a zkvalitňování systému zájmových činností ve školních družinách.⁵⁸ Takto nastavený systém napomáhal vyhledávat a rozvíjet nejenom talenty mezi žáky, ale i ostatní, které pak usměrňovala v jejich volbě k budoucímu povolání.⁵⁹ K základním formám výchovy na základních školách byla mimo vyučování důležitá činnost školní družiny a klubů. Pro tu dobu plnily významnou úlohu na plnění sociálních a společenských funkcí ve skupině žáků.

---

⁵⁵HOFBAUER, ref. 52, s. 75

⁵⁶BLÁHA, NAVAROVÁ, ref. 39, s. 11

⁵⁷KAPLÁNEK, ref. 1, s. 67

⁵⁸BLÁHA, NAVAROVÁ, ref. 39, s. 28

⁵⁹KAPLÁNEK, ref. 1, s. 81

Devadesátá léta přinášejí do české a slovenské pedagogiky nové označení v této oblasti, a to pojem pedagogika volného času. Jde o pojem, který již v sobě zahrnuje jak pojem „výchova mimo vyučování, tak i poukazuje na využívání volného času ve veřejném sociálním prostředí, ale i využívání volného času v rodině.⁶⁰ Tomu napomáhá vznik mnoha organizací kooperujících s Pedagogickou fakultou UK v Praze, jako např. Institut dětí a mládeže, který se věnuje přípravě pedagogických pracovníků. Důležitou roli hraje i Úmluva OSN o právech dítěte (1989) podporující rozvoj volnočasových aktivit. Dále opatření doporučená Bílou knihou Evropské komise v rozvoji oboru „*Volný čas*“.⁶¹

Na přelomu 20. století se v českém prostředí nahlíží na pedagogiku volného času na základě všeobecných cílů a podmínek výchovy a podle zájmu žáků. Čeští autoři se tomu věnují ve svých studiích, například Jiřina Pávková uvádí: „prostřednictvím pestrých a zajímavých činností lze děti, mládež i dospělé motivovat k osobnostně i společensky žádoucím využívání volného času, k získávání nových vědomostí a dovedností, k uvědomění si významu celoživotního vzdělávání.“⁶² Díky této koncepci, by se žák měl naučit hospodařit se svým volným časem. Jak formou odpočinku, rozvojem svých zájmů, tak uspokojováním svých potřeb během dne a vést tak zdravý život. Školní klub při ZŠ Dobřichovice takovou formu trávení volného času nabízí prostřednictvím zajímavě postavený Roční plánu.(viz. Příloha č. 1)

2.2 Školská zařízení v zákonech

V České republice jsou školská zařízení součástí výchovně vzdělávací soustavy. Patří mezi ně školní družina a školní klub. Oddělení jsou určena pro zájmové vzdělávání umožňující žákům z 1. a 2. stupně základní školy

---

⁶⁰KAPLÁNEK, ref. 42, s. 70

⁶¹HOFBAUER, ref. 52, s. 50 – 51

⁶²PÁVKOVÁ, ref. 31, s. 31

smysluplně trávit jejich volný čas. Tato školská zařízení jsou zakotvena v Školském zákoně 561/2004 Sb., § 111⁶³, jako vzdělávání poskytující účastníkům naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti.⁶⁴ Má bakalářská práce se zaměřuje na Klub, který v naší základní škole spadá organizačně pod školní družinu a je určen žákům 4. a 5. ročníků. Realizuje se zde zájmové vzdělávání ve stejné formě jako ve družině. Pouze organizace volného času žáků ve školním klubu se s přihlédnutím na situace organizuje ve volnějším duchu než školní družina.⁶⁵ Vzdělávání se uskutečňuje dle vypracovaného školského vzdělávacího plánu (dále jen ŠVP) nezávislého na Rámcových vzdělávacích programech, vydaných MŠMT ČR, neboť rámcový vzdělávací program pro školská zařízení nebyl vytvořen. Vytvoření dokumentu ŠVP ukládá Školský zákon jako povinnost. Jedná se o zákon č. 561/2004 Sb.⁶⁶ o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, dále jen školský zákon. Ten nabyl platnost k 1. lednu 2005. Dále se řídí vyhláškou č.74/2005 Sb. § 3,⁶⁷ o zájmovém vzdělávání. Na základě tohoto paragrafu je zpracováván samostatný dokument ŠVP pro školská zařízení, jímž je školní klub i školní družina.

Tvorbou ŠVP pověří ředitel⁶⁸ vedoucí vychovatelku a její kolektiv vychovatelek. Tento dokument má návaznost na ŠVP školy. Pro školská zařízení jako je Klub a školní družina vzniká zcela jedinečný program, který je vytvořen⁶⁹ a realizován každým vzdělávacím zařízením nezávisle. Na základě

---

⁶³Zákony 2016, sborník úplných znění zákonů pro státní správu, veřejnou správu a školství k 1. 1. 2016: Školský zákon, č. 561/2004. Sb., § 111, odst. 1, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Český Těšín: PORADCE, 2016. ISSN 1802-8306

⁶⁴Zájmová vzdělávání: Školní klub. [Http://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1](http://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1) [online]. [cit. 2019-03-03]

⁶⁵Zákony 2016, sborník úplných znění zákonů pro státní správu, veřejnou správu a školství k 1,1,2016: Zájmové vzdělávání, Vyhláška č. 74/2005. Sb., § 6 a7, odst. 2, Český Těšín: PORADCE, 2016. ISSN 1802-8306

⁶⁶Školský zákon, ref. 63, Sb., § 5, odst. 3

⁶⁷Zájmové vzdělání, ref. 65, Vyhláška č. 74/2005

⁶⁸HÁJEK, Bedřich. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-233-1, s. 11

⁶⁹RÝDVALOVÁ, Jitka. *Stručná informace o současném stavu a připravované metodické pomoci*. Rámcově vzdělávací program, Metodický portál: NIDM MŠMT, Školní družiny

těchto skutečností vytvořil Národní institut dětí a mládeže MŠMT (dále NIDM MŠMT) vzdělávací program „*Metodická pomoc při tvorbě ŠVP pro zájmové vzdělávání*“.⁷⁰ K tomuto programu proběhlo již v roce 2007 mnoho školení organizovaných NIDM. Z těchto základů vychází Roční plán pro Klub, který je předmětem bakalářské práce a je přiložen v Příloze č. 1.

2.3 Školní vzdělávací plán pro Školní klub

Školní vzdělávací plán je závazným pedagogickým dokumentem. Vzniká na základě RVP a dále za pomoci celého pedagogického sboru, který čerpá ze svých předešlých zkušeností a především z toho, co bylo pedagogicky přínosné.⁷¹ Zároveň se pokouší o nový přístup k řešení, tak aby eliminoval problémy, se kterými se pedagogové potýkali v minulosti. Tvorba a sestavení takového ŠVP pro školní družinu a klub vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání⁷² a také ze vzdělávacího programu. Tím se stává jedinečným originálem základní školy.⁷³

Tvorba ŠVP by v této době měla reflektovat i společenské změny nejen v naší republice, ale i v evropském a světovém měřítku. S ohledem na rozšíření patologických jevů jako je šikana, poruchy chování, drogové závislosti, kriminalita, záškoláctví⁷⁴ a jiné faktory, které ohrožují především mladou generaci. Obsahem ŠVP by měly být nástroje, jak žáky naučit se pohybovat a reagovat na náročné životní situace, ve kterých se mohou ocitnout. Systémový přístup napomáhá u žáků rozvíjet „životní zručnost pro život.“⁷⁵

---

a školní kluby: Metodická pomoc. <https://clanky.rvp.cz> [online]. 20. 2. 2007[cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/1177/skolni-druziny-a-skolni-kluby.html/>

⁷⁰RÝDVALOVÁ, Jitka, *Metodický portál: NIDM MŠMT*, ref. 69

⁷¹HÁJEK, ref. 68, s. 7

⁷²HÁJEK, ref. 68, s. 7

⁷³TROJAN, Václav. *Pedagogický proces a jeho řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Řízení školy (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7478-539-9, s. 48

⁷⁴HÁJEK in PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-751-5, s. 15

⁷⁵HÁJEK, ref. 68, s 9

S ohledem na tento důvod by měla školská zařízení a školní kluby zaujímat systémový přístup k výchově žáků a vybavovat je klíčovými kompetencemi pro řešení konkrétních životních situací. Součástí celoročního školního vzdělávacího programu musí být samozřejmě i celoroční program školní družiny⁷⁶ a školního klubu, který je předmětem mé bakalářské práce.

Program pak slouží k hodnocení samotné činnosti školního klubu. Zároveň soulad ŠVP a pedagogických výstupů z práce ve školním klubu jsou předmětem kontroly vedení jak ze strany školy tak zřizovatele, ale i České školní inspekce.

Dokument je veřejný a má svou formální stránku s ohledem na atraktivnost aktivně tráveného volného času žáků. Je to jeden z faktorů, který ovlivňuje rodiče, zda své dítě do školního klubu přihlásí.

2.4 Volný čas ve školním klubu

Volný čas vychází z filosofických základů, kterými se zabývám v první části bakalářské práce, vychází i z času „*kairos*“, který se může objevit u aktivit v sestaveném ročním plánu Klubu. Plán sleduje mnoho cílů, jedním z nich je, aby si děti odpočinuly a byly připraveny na další den. Zároveň odpolední čas přináší pro žáky dobu, ve které mají možnost se osobně realizovat, setkávat se se svými kamarády a připravovat se na výuku na druhý den. Takovým místem, kde si žáci mohou uskutečňovat své plány a aktivity, může být Klub.

Klub pro žáky představuje přechod mezi výukou ve třídě a pobytem doma. Plní tímto významnou sociální, výchovnou, vzdělávací a rekreační funkci. Je zde zabezpečen odborný pedagogický dohledem nad žáky během odpoledních hodin, kdy jsou rodiče žáků v zaměstnání a nemohou se o ně

---

⁷⁶HÁJEK in PÁVKOVÁ, ref. 74, s. 53

postarat. Klub funguje na pravidelné denní docházce a je určen výhradně pro žáky, kteří nejsou přijati k pravidelné denní docházce do školní družiny.

Žáci v Klubu tráví svůj volný čas v zájmových činnostech podporující zájmovou oblast navazující na dopolední výuku. Klub je součástí základní školy a spadá organizačně pod školní družinu na 1. stupni. Vychází z podmínek základní školy a specificky se zaměřuje na jednotlivé požadavky pedagogiky volného času.⁷⁷ Nedisponuje svým vlastním rozpočtem na provoz a pomůcky. Za práci školního klubu zodpovídá vedoucí vychovatelka družiny. Vedoucí vychovatelka je jmenovaná ředitelkou školy.

Školní klub navazuje na práci školní družiny, kde se uskutečňuje vzdělávání a výchova. Hájek ve své knize říká, „že výchova je celospolečenský proces, a tedy i výchovu ve školní družině je třeba chápat jako součást nutné společenské reprodukce, nikoli jako hlídání dětí – pouhou sociální službou“.⁷⁸

Žáci přichází do Klubu s určitým množstvím emočních zážitků z dopolední výuky, které mohou vyvstat během odpoledních aktivit v Klubu. Žáci se v bezpečném a přátelském prostředí snadněji uvolní. Takové situace vedou k tomu, že jsou schopni, jak mezi sebou tak spolu s vychovatelkou hledat řešení nastalých problémů. V tomto kontextu vnímám úlohu pedagogiky volného času jako učení skrze navození daného zážitku, který se i přes jemné rozdíly blíží času „*kairos*“⁷⁹. Význam pořádaných aktivit v Klubu, které vycházející z ročního plánu mají hlavní myšlenku, a to zprostředkování bezpečného prostoru pro žáky, a možnost se tak bezpečným způsobem vyjádřit. Jedná se převážně o osobité sebevyjádření žáků, včetně těch oblastí, na které v běžném kurikulárním (školním) plánu není příliš prostoru. Tato setkání žákovi napomáhají spoluutvářet sdílený prostor a čas, např. na úvodním setkání se žáky při společném bubnování, tak i rozdělení do činností dle individuální práce, v nichž se temporalita rozbíjí na individuálně žité segmenty. Subjektivní vnímání času bude odlišné v závislosti na vykonávané činnosti. Z nabídky

---

⁷⁷HÁJEK, ref.68, s. 26

⁷⁸HÁJEK in PÁVKOVÁ, ref. 74, s. 11

⁷⁹HOGENOVÁ, ref. 53. 179-183

aktivit v Klubu, například u plstění, nebo při různých strategicko-logických a edukačních deskových hrách. (viz. Příloha č. 2 - září). To vše klade na pedagoga, určité nároky, zejména na distribuci pozornosti mezi žáky. Důležité je mít cit, nebo jakýsi šestý smysl, pro správné vystižení situace. Pedagog musí chápat, že jeho vlastní vnímání temporality nemusí korespondovat s vnímáním žáka, který může vyžadovat odlišné pracovní tempo či může posuzovat daný časový okamžik zcela odlišně.

2.5 Cíle školního klubu

V České republice jsou cíle výchovy zakotveny v důležitých dokumentech a to v Ústavě ČR, v Listině základních práv a svobod a v Úmluvě o právech dítěte.⁸⁰ Každá škola má ve svém školním vzdělávacím programu závazně stanovené cíle vzdělávání (§44 školského zákona),⁸¹ dále závaznou délku vzdělání, klíčové kompetence, které si má žák osvojit a zároveň zhodnotit během povinné školní docházky. Ve své knize Hájek konstatuje, že: „pouze vychází jen z obecných vzdělávacích cílů stanovených školským zákonem“.⁸² Klub nemá závazné cíle zájmového vzdělávání. U tohoto vzdělávacího zařízení nejsou stanoveny podmínky, jako je délka vzdělávání, strategie vzdělávacího procesu, ani žádné výstupy či ukazatele samotného hodnocení.

Vychovatel v Klubu podporuje a rozvíjí poznatky žáka. Vychází z výchovných cílů, které udávají v připravované činnosti jasný směr, perspektivu a tvůrčí aktivitu. Stanovuje si přiměřené cíle, volí prostředky, jimiž lze cílů dosáhnout, a hodnotí výsledky svého snažení.⁸³ V Klubu jsou aktivity

---

⁸⁰GRECMANOVÁ, Helena, Eva URBANOVSKÁ a Drahomíra HOLOUŠOVÁ. *Obecná pedagogika I*. Olomouc: Hanex, [1998]. Edukace (Hanex). ISBN 80-857-8320-7., str. 101

⁸¹Školský zákon, ref. 63, Hlava II, § 44

⁸²HÁJEK, ref. 68, s. 14

⁸³HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7, s. 74 - 75

nabízeny v souladu s cíli výchovy, které formují žáka v jeho osobním rozvoji, v souladu se společenským ideálem, kterého se díky výchovným činitelům snažíme dosáhnout.

V Klubu se mísí žáci ze dvou různých ročníků a různých tříd proměnlivě, tomu i odpovídá skladba, struktura a variabilita tematických celků. Na základě této skutečnosti je sestaven Roční plán, platný pro období od 1. září do 31. srpna následujícího roku,⁸⁴ který se může cyklicky opakovat⁸⁵ až po dobu 5 let.

Podle vyhlášky č. 195/2012 Sb.⁸⁶ mají školy provádět autoevaluaci,⁸⁷ oproti školským zařízením, které tuto povinnost nemají. S ohledem na toto zřízení tvoří Klub se školou jeden celek, a proto je celoroční činnost shrnuta ve Výroční zprávě školy.⁸⁸ Zde Klub vyhodnocuje svou činnost za určité období (jednou ročně). To je podkladem k dalšímu zlepšování kvality pedagogické práce⁸⁹ a efektivitě v naplňování stanovených cílů. Činnost Klubu, jak jsem již výše zmínila, vychází a navazuje na dokumenty, které se vztahují k základnímu vzdělávání. Výchovnou prací, kterou uskutečňují směrem k žákům ve školním klubu, rozvíjím základní principy chování a poznání, jež vychází z klíčových kompetencí. Rámcový vzdělávací program a klíčové kompetenci představují určitý standart a normu.⁹⁰

---

⁸⁴HÁJEK, HOFBAUER, PÁVKOVÁ, ref. 83, s. 222

⁸⁵HÁJEK, ref. 68, s. 14

⁸⁶Školský zákon, ref. 63, Sb., § 5, odst. 3,

⁸⁷Autoevaluace: Sborník příspěvků z Metodického portálu www.rvp.cz [online]. 2007 [cit.20190303]. ISBN 978808700016 8. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvivcr/skolskareforma/autoevaluace>. Autoevaluace, je potenciálním prostředkem poznání, kde se škola nachází, i východiskem rozvoje školy. Evaluace hodnocení a kontrola.

⁸⁸Výroční zpráva, ZŠDOBŘICHOVICE, [online]. 2017-2018 [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: https://www.zsdobrichovice.cz/wp-content/data/2018/11/Vyrocní-zpráva_2017_18.pdf, s. 24

⁸⁹HÁJEK, HOFBAUER, PÁVKOVÁ, ref. 83, s. 182

⁹⁰BLÁHA, NAVAROVÁ, ref. 39, s. 33

2.6 Klíčové kompetence v ročním programu

Pro účely mé bakalářské práce mi klíčové kompetence (životní dovednosti)⁹¹ slouží jako jeden z podkladů k vytvoření ročního plánu pro Klub. Jednotlivé kompetence jsou takové zdroje, které mohou posílit a rozvíjet⁹² u žáků jejich nadání, vnímání a jiné dovednosti, ze kterých vycházím. To mi napomůže vystavět zájmovou činnost, hru či jinou aktivitu v rámci jednotlivých programů. Samotné kompetence mi dávají prostor k tvoření zajímavého programu s propojením výchovného potenciálu. Napomáhají mi čerpat z nich souhrn znalostí, schopností a praktických dovedností, se kterými souvisí postoje a hodnotové orientace, které jsou předpokladem k výkonu činností. Hájek ve své knize zmiňuje, že: „kompetence jsou soubory činnostně zaměřených a prakticky využitelných výstupů a lze je chápat jako sdružené jednotlivé (dílčí) vzdělávací cíle“.⁹³ Osvojením jednotlivých kompetencí pomůžeme žákům k jejich osobnímu rozvoji a budoucímu začlenění se do společnosti.

Klub umožňuje žákům vzdělávání se na základě jejich zájmu. Při tvorbě programu musím zohlednit časové možnosti pro realizaci konkrétních aktivit, tak aby odpoledne v Klubu mělo systematickou a efektivní náplň. Hájek dále zmiňuje, že: „jednou z činností budeme posilovat pravděpodobně více kompetencí, a půjde tedy o komplexní působení, nebudeme u každé jednotlivé činnosti uvedené v ŠVP formulovat jedinou konkrétní kompetenci, která by měla být rozvíjena“.⁹⁴ Pro výchovnou práci v rámci jednotlivých činností klubu, tyto uvedené kompetence napomáhají k tvorbě jak ročního programu, tak i jednotlivých aktivit – projektů. Níže vypsané, očíslované a stručně

---

⁹¹*Strategie celoživotního učení ČR* [online]. In: 2007: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Praha 2007, 11. 7. 2007, s. 117. DOI: vládní usnesení č. 761/2007. ISSN 978-80-254-2218-2. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/strategie-celozivotniho-uceni-cr>, s. 12

⁹²HOLEYŠOVSKÁ, Anna. *Zájmová činnost ve školní družině*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-586-8., s. 14

⁹³HÁJEK, ref. 68, s. 21

⁹⁴HÁJEK, ref. 68, s. 22

popsané klíčové kompetence,⁹⁵ které zde uvádím, slouží jako podklad, kam směřuje můj cíl práce s žáky v programu, který jsem pro ně sestavila. V bakalářské práci jsou jednotlivé kompetence dále použity u dílčích programů, (viz. Příloha č. 2.) Z tohoto důvodu jsou očíslovány, aby bylo zřejmé, k jakým aktivitám jsou zařazeny v jednotlivých programech, které vychází z ročního plánu pro Klub.

Jedná se o vybrané kompetence, které vycházejí ze ŠVP, ZŠ Dobřichovice.

1. Kompetence k učení - žák efektivně přistupuje k učení. Umí kriticky zhodnotit svůj výkon. Klade si otázky, na které hledá odpovědi, získává vědomosti z různých zdrojů.

2. Kompetence k řešení problémů - žák si uvědomuje děj a s ním možné problémy, které mu napomáhají je řešit, uchopit, přemýšlet o nich. Plánuje a přichází na nová řešení problému. Umí se přizpůsobit vzniklým změnám. Započaté činnosti dokončuje.

3. Komunikativní kompetence - žák se umí srozumitelně vyjadřovat, ovládá řeč, své myšlenky. Umí formulovat otázky, odpovědi, naslouchá ostatním a dokáže vyjádřit svůj názor. Umí komunikovat⁹⁶ adekvátně a efektivně v různých životních situacích jak se svými vrstevníky, tak i s dospělými. Komunikuje i písemně.

4. Sociální a interpersonální kompetence - žák má schopnost plánovat, organizovat, hodnotit. Umí nést důsledky svých činů, projevuje citlivost, ohleduplnost, rozpozná vhodné či nevhodné chování ve skupině. Je tolerantní k odlišnostem. Spolupracuje s ostatními, spoluvytváří příjemnou atmosféru v týmu a respektuje pravidla. Chová se tak, aby svým jednáním dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty.

5. Občanské kompetence - žák si uvědomuje svá práva i práva druhých. Vnímá agresivitu, nespravedlnost, šikanu, chová se zodpovědně. Respektuje a posiluje sociální a kulturní prostředí, které je formováno

---

⁹⁵HÁJEK, ref. 68, s. 22 - 25

⁹⁶Strategie celoživotního učení ČR, ref. 91, s. 64-65

tradičními i očekávanými hodnotami národa, etnika a sociální či profesní skupiny. Přijímá tradice a kulturní dědictví.

6. Kompetence trávení volného času - žák umí trávit svůj volný čas účelně, hospodaří s ním smysluplně a umí si vybrat zájmové činnosti, které nejenom rozvíjí jeho zájmy, ale i naplňují jeho aktivní trávení volného času jako kompenzaci stresových situací. Pokud se setká s nevhodnou nabídkou pro trávení volného času je schopen to odmítnout.

Obsah jednotlivých kompetencí mi napomáhá cíleně směřovat žáky k posilování a rozvíjení jejich osobnosti ve volnočasových aktivitách, kterých se účastní dobrovolně a ve svém volném čase, v době během docházky v Klubu.

2.7 Náplň školního klubu

Náplň práce klubu vychází ze sestaveného ročního plánu. Výše zmiňovaná vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání⁹⁷, ji dotváří. (viz.ods.2.2) Je důležité skloubit celou přípravu denního programu tak, aby se jednotlivé činnosti prolínaly⁹⁸ a vhodně motivovaly celou skupinu žáků či jednotlivce. Převážně se jedná o okruhy náplně práce v Klubu. K nim patří pravidelné činnosti, příležitostné akce, spontánní aktivity, odpočinkové činnosti a příprava na vyučování.⁹⁹ Tyto okruhy jsou zapracovávány v celoročním programu a zároveň přihlíží i k biorytmu samotného žáka, který se mění během dne a závisí na něm i žákova výkonnost.¹⁰⁰

Po příchodu do Klubu, kolem 13,00 hodiny, je „výkonnost žáka“ menší a je spojená s únavou. Nedílnou součástí Klubu je relaxační zóna, která je určena k odpočinkové činnosti. Jedná se převážně o klidové činnosti, jako je poslech audio povídek, hudby nebo vyprávění zážitků. Pokud to počasí dovolí

---

⁹⁷Zájmové vzdělávání, ref. 65, Vyhláška č. 74/2005

⁹⁸HOLEYŠOVSKÁ, ref. 92, s. 15

⁹⁹HÁJEK, ref. 68, s. 26-27

¹⁰⁰PÁVKOVÁ, HÁJEK, ref. 74, s. 65

je brán zřetel i na aktivní odpočinek,¹⁰¹ který zahrnuje venkovní aktivity na školní zahradě a v místním altánu.

Pravidelná činnost je dána týdenním programem Klubu, který je organizován jak pro žáky Klubu, tak i pro žáky školní družiny. Každé pondělí se žáci účastní deskových her, „Deskovky“, každou středu bubnování na Drumbeny a ve čtvrtek sportovní aktivity v tělocvičně, tzv. „Sportovky“. Vždy se jedná o věkově smíšenou skupinu vrstevníků, složenou z dívek a chlapců různého věku, z 1. až 5. ročníků. Z hlediska optimálnosti a s přihlédnutím na dětský biorytmus,¹⁰² je tato pravidelná činnost zařazena na dobu, kdy žákova výkonnost je nejvíce efektivní a to v čase od 14,00 do 15,00 hodin.

Spontánní aktivity se dějí každodenně po obědě v rámci klidové činnosti, či pobytu na čerstvém vzduchu na školní zahradě nebo přilehlém hřišti (viz. Příloha č. 2). Příležitostné akce Klubu jsou pořádány zpravidla alespoň jednou do měsíce. Jsou otevřeny nejen pro všechna oddělení družiny, ale někdy i pro rodiče žáků či širší veřejnost. Mezi ně patří tematické dílničky, divadelní představení i zahradní slavnosti v průběhu školního roku. Tyto akce nejsou zahrnuty do běžné týdenní skladby činností, aktuálně se přidávají do týdenního programu.

2.8 Hra ve školním klubu

Celý náš život provází hra. Je něčím podstatným a důležitým v našich životech. Vytváří obraz kultury jednotlivých národů,¹⁰³ pomáhá utvářet výchovu skrz generace, prolíná se životem od dětství až po stáří. Miloš Zapletal ve své knize zmiňuje: „že hry pomáhají dítěti uspokojit touhu

---

¹⁰¹HOLEYŠOVSKÁ, ref. 92, s. 17

¹⁰²PÁVKOVÁ, HÁJEK, ref. 74, s. 65

¹⁰³NĚMEC, Jiří. *Od prožívání k požitkářství: výchovné funkce hry a její proměny v historických koncepcích pedagogiky*. Brno: Paido, 2002. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-731-5006-9, s. 9

po lidské společnosti“.¹⁰⁴ Prostřednictvím hry si dítě může utvářet kamarádství, ve kterém trénuje komunikaci s ostatními a nezůstává osamocené. Holeyšovská zmiňuje: „že i v minulosti měla hra v životě malých dětí velký význam“.¹⁰⁵ Hra jako fenomén¹⁰⁶ tvoří základ pro zážitkovou pedagogiku. Je jedním z prostředků¹⁰⁷, kdy cílem hry je, že hráč přistoupí na daná pravidla, tím se stane tvůrcem a hru začne prožívat napřímo a nezprostředkovaně. Ivo Jirásek říká: „Cíl hry je ve hře samé. Ale neznamená to, že hra nemůže přinést nějaký vnější efekt, který rozvíjí jedince do hry vstupujícího“.¹⁰⁸

Při tvorbě ročního programu představuje hra důležitý element. Aktivity v Klubu vycházejí z této podstaty, a tím se stávají stěžejním zdrojem k naplňování volného odpoledního programu. Program Klubu se díky této koncepci lehce odlišuje od programu školní družiny a pro žáky se stává atraktivnější. Což lze ověřit na enormním zájmu jak v účasti denní docházky žáků v Klubu, tak i na reakcích žáků k jednotlivým aktivitám během reflexí.¹⁰⁹ Účast na pravidelných aktivitách, jako je bubnování na Drumbeny, cvičení v tělocvičně „Sportovky“ nebo Klub zábavné logiky „deskohraní“, hraní deskových her, a další pravidelné aktivity vycházející z ročního plánu. (viz. Příloha č. 5)

Intenzivní prožívání jednotlivých aktivit umocňuje zájem žáků o účast ve skupinové činnosti. Tedy každý žák má z této aktivity jiný zážitek, který ovlivňuje jeho zkušenost.¹¹⁰ Zpětnou vazbou je pro mne jako vychovatelku nadšení žáků, které vyjadřují během reflexí po jednotlivých programech.

---

¹⁰⁴ZAPLETAL, Miloš. *Velká encyklopedie her: Hry ve městě a na ulici*. 1988. Olympia, 1988. ISBN 27-035-88, s. 13

¹⁰⁵HOLEYŠOVSKÁ, ref. 92, s. 15

¹⁰⁶HÁJEK, ref. 68, s. 28

¹⁰⁷NĚMEC, ref. 103, s. 10

¹⁰⁸JIRÁSEK, ref. 22, s. 175

¹⁰⁹V roce 2017 jsem psala Absolventskou práci na téma Muzikoterapie pro rozvoj dětí středního školního věku. Zde jsem si ověřila nutnost žáky nadchnout a motivovat, umožnit jim prožitek s vyjádřením se v reflexi, ke které docházelo někdy mezi dílčími úkoly, někdy až na konci hodiny.

¹¹⁰HÁJEK, HOFBAUER, PÁVKOVÁ, ref. 83, s. 177

Zároveň tímto přístupem sleduji, že pokud v jednotlivých aktivitách dodržují pravidla, chovají se mravně, pak si tyto návyky přenáší do běžného života. Vycházím z myšlenky, ve které Jiří Němec zmiňuje, že: „hra v soudobých koncepcích mimoškolní výchovy je právem řazena mezi účinné prostředky mravní výchovy“.¹¹¹

Základ aktivit tvoří hra. Je to činnost spontánní a dobrovolná,¹¹² která je zahrnuta do všech programů, jak v tělocvičně, na hřišti, při deskohraní nebo při bubnování. Formou motivace, před naladěním k dané aktivitě, rozvíjím zájem o dané téma, se kterým by se v běžném životě setkali nepřipraveni a mohli by být konkrétní situací zaskočení potažmo ohroženi. V těchto momentech se práce pedagoga prolíná s oblastí zážitkové pedagogiky, v rámci které si mohou žáci vyzkoušet konkrétní situace v bezpečném prostoru. Pedagog si pro každou práci stanovuje cíl, který záměrně vsazuje do jednotlivých aktivit. Někdy i cílem může být prostě jen to, že si děti hrají, bez nějakých vložených pedagogických cílů.

Na počátku každé aktivity pedagog popíše a představí žákům hru, aby vyvolal zájem. Každý úkol musí být přiměřený k věku žáka, to vede k jejímu úspěšnému pochopení a vyřešení. V ději jakékoli hry se utváří situace, které umožňují žákům vstupovat do různých rolí, situací,¹¹³ což je pro hru charakteristické.¹¹⁴

Během celé aktivity je pedagog v pozici pozorovatele a rádce, to mu umožňuje zaměřit se na konkrétní okamžiky a situace, z nichž vychází zpětná vazba¹¹⁵, která primárně sleduje pedagogický cíl. Důležitou částí je finální završení aktivity v rámci sebereflexe¹¹⁶ žáka, kterou pedagog vkládá někdy průběžně, někdy na konec celé aktivity. Formy jednotlivých reflexí, je možnost

---

¹¹¹NĚMEC, ref. 103, s. 12

¹¹²SPOUSTA, Vladimír. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1274-9, s. 22

¹¹³HÁJEK, ref. 68, s. 26-28

¹¹⁴NĚMEC, ref. 103, s. 11

¹¹⁵REITMAYEROVÁ, Eva a Věra BROUMOVÁ. *Cílená zpětná vazba: metody pro vedoucí skupin a učitele*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-317-8. s. 28

¹¹⁶HÁJEK, HOFBAUER, PÁVKOVÁ, ref. 83, s. 28

aplikovat, na základě pozorování a na základě předem stanoveného cíle. Zároveň je možné je zařazovat dle nálady a složení žáků. K nejoblíbenějším patří formy kreslení, vyjádření škály barev, nebo použití svého vlastního těla – „náladovník“ (viz. Příloha č. 3).

2.9 Zájem o herní aktivity

V Klubu jsou připraveny zájmové aktivity, které cíleně vycházejí ze zájmů, potřeb a schopností žáků ze 4. - 5. ročníků. Propojováním zájmu s ročními obdobími, výročími událostmi přináší pro žáky zajímavé zkušenosti. Zároveň dochází k propojování zájmů o takové aktivity, při nichž se děje něco nového, zajímavého a pro ně zábavného. Toto potvrzuje vznik času „*kairos*“, o kterém pojednávám v předešlé kapitole. Cílem je dosáhnout programu, ve kterém jsou zahrnuty zajímavé a poučné aktivity, které jsou nové a neokoukané. Sestavený program by měl eliminovat společensky nežádoucí sklony, tendence ve vývoji dítěte.

Zájmy se odvíjejí od žákových potřeb. Jednou týdně by měl vychovatel dělat průzkum, zda je o navržené aktivity zájem. To mu umožňuje připravit zajímavě složený program. Pávková říká: „Zájmy jsou nejčastěji vyvolávány potřebami, ale nejsou s nimi totožné. Zájmy se rozvíjejí na základě existujících potřeb, umožňují jejich uspokojování, a tím zároveň ovlivňují jejich charakter a vznik dalších potřeb.¹¹⁷ Výchovné působení je tu dáno obsahem jednotlivých činností, které mohou přispívat k uspokojování potřeb dítěte a rozvíjení jeho dalších zájmů, podle jeho daných vloh a schopností.

---

¹¹⁷PÁVKOVÁ, ref. 31, s. 96

2.10 Sledování pedagogických cílů ve hře

Na počátku každé přípravy k jednotlivé aktivitě zahrnuté v programu je nutno brát ohled na složení skupiny. Výchozím bodem na začátku každého plánování je formulace cíle jednotlivé činnosti. Ten zajišťuje kontrolovatelnou a efektivní cestu k výsledku.¹¹⁸ Cíl představuje to, co si má skupina žáků odnést do budoucna, ve smyslu třeba důležité informace, chování nebo schopnost něco se naučit. Cíl se pak rozvíjí dál, stanovením si, jak skupině sdělit či definovat to, na co by skrze vedení, měla skupina sama najít. K tomu napomáhá i jedna z metod, jako např. cílená zpětná vazba.¹¹⁹ Tento termín je synonymem k odbornému výrazu reflexe,¹²⁰ kdy po ukončení programu pod vedením pedagoga žáci zpracovávají své zážitky z realizované aktivity.

Reflexe umožňuje pohled zpět, aby se mohlo poukázat na to, kdo co prožil podstatného a zda se podařilo naplnit stanovený cíl. Dalším důležitým bodem reflexe je pro pedagoga fakt, že žáci pochopili, co samotná hra, aktivita měla žákům sdělit.

Z hlediska formulace pedagogických cílů je navození určité situace ve hře, možností vstupu do různých rolí situací a vztahů, které se odehrávají ve skutečném prostředí nebo námi navozené situace během aktivity. Prožitek je emocionálně zabarvený¹²¹ bezprostřední souhrn, přítomného, to co člověk prožívá v okamžiku aktivity. Uskutečňuje se během rozehrané aktivity v daný čas. Aktivita je pro žáka přínosem radostného prožitku, zároveň mu přináší do běžného dne velkou emoci, která má vliv na jeho duševní rozvoj. Prožitek je něco, čemu předcházela zážitek. Ivo Jirásek zmiňuje, že: „Cílem výchovy prožitkem je získání určité trvalejší podoby prožité události, jejíž výsledky můžeme uplatnit i v jiných situacích. Tuto formu pak můžeme nazývat zkušeností, většina zkušeností i poznatků pramení ze sociálního sdílení

---

¹¹⁸SOJÁK, Petr. *Kuchařka pro lektory zážitkově orientovaných kurzů, aneb, (Ne)vaříme z vody*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7572-6., s. 51

¹¹⁹REITMAYEROVÁ, BROUMOVÁ, ref. 115, s. 28

¹²⁰JIRÁSEK, ref. 22, s. 194

¹²¹HÁJEK, ref. 68, s. 28 - 29

a komunikace, z přejímání zkušeností druhých“.¹²² Zároveň podporuje utváření mravních a estetických postojů.¹²³ Jednotlivé aktivity v Klubu, umožňují žákům takovýto prožitek zažívat. Jako příklad může sloužit bubnování na „Drumbeny“. Zde očekáváme možnost vzniku času „*kairos*“, který se při reflexi po blocích, může či nemusí odkrýt ve skupině.¹²⁴ odlišné prožívání stejné věci nebo naopak shodné vyladění všech zúčastněných. Shodné vyladění se ale málokdy objeví, zřídka někdo prožívá děj hry totožně¹²⁵ jako jeho spolužák (viz. Příloha č. 3).

Praktická ukázka - využití pedagogických cílů

Například při kroužku Deskohraní, mají žáci velmi oblíbenou hru. Jmenuje se „Osadníci z Katanu“, tato hra má svá pravidla. Obsahuje témata, jako je strategické uvažování, princip náhody, rozhodování, zvládání vzteku, dodržování pravidel, umění prohrávat. Tyto jednotlivé faktory posilují u žáků vědomí, jak se vypořádat s frustrační tolerancí a trpělivostí. Z takových témat pak vyberu jednu část, na kterou se chci zaměřit. Z tohoto tématu pak vycházím a je pro můj cíl programu a zároveň pro reflexi důležitou součástí.

Vyberu si například emoční situaci, kterou bych cíleně chtěla podpořit, reakci na „trpělivost“. Stanovím si, že v části hry, kdy „zlodějček“ blokuje pole, musí hráči padnout dvakrát hodnota čísla sedm, aby se mohl vysvobodit.¹²⁶ Ne, vždy se tato kombinace podaří hodit na poprvé. Na konci hry se při reflexi zaměřím na tento vybraný cíl. Je předmětem reflexe, abychom společně s žáky zhodnotili samotnou situaci s jejich pocity a reakce na danou situaci.

---

¹²²JIRÁSEK, Ivo. *Filosofická kinantropologie: setkání filosofie, těla a pohybu*. Univerzita Palackého. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1176-8., s. 202

¹²³SPOUSTA, ref. 112 s. 22

¹²⁴JIRÁSEK, ref. 22, s. 133-134

¹²⁵HÁJEK, HOFBAUER, PÁVKOVÁ, ref. 83, s. 177

¹²⁶Padne-li sedmička, nastupuje „zlodějček“. V okamžiku, kdy v součtu padlo 7, žádný hráč nebere suroviny. Každý, kdo má více než 7 karet, odevzdá podle svého výběru polovinu z nich do banku. Padne-li číslo žetonu, na kterém stojí zloděj, majitelé přilehlých osad neberou ŽÁDNÉ suroviny. Zlodějček zůstane na místě.

V průběhu reflexe dochází k zpětnovazebním prvkům, které míří k převzatým rolím či projevenému chování. V takových chvílích může docházet i k sebe reflektivnímu chování, o kterém se zmiňuje Ivo Jirásek: „kdy člověk zpytuje své svědomí, zda se jeho vidění shoduje, nebo naopak odlišuje od vnímání ostatních. A jak se mu podařil, v čem se blýskl a v čem zklamal.“¹²⁷ Shrnutí toho o co v samotné aktivitě šlo a jak ji všichni vnímali, může danému žákovi pomoci uvědomit si důležité klíčové momenty k vyřešení problému. Pro mne jako vychovatelku je zpětná vazba důležitá v tom smyslu, zda jsem dosáhla stanoveného cíle či ne.

---

¹²⁷JIRÁSEK, ref. 22, s. 195

3 Volný čas

Žáci se s prožíváním volného času setkávají již od útlého věku, a to ve své rodině. Rodina je sociální malá primární skupina, která jim poskytuje prostředí pro volnočasový život a výchovu.

3.1 První kontakt s volným časem

Vývoj lidského jedince formuje prostředí s dědičnými vlivy. Tímto prostředím je rodina, ve které se děti setkávají s volným časem svých rodičů. Tato skutečnost formuje u žáků jejich osobnost, rozvíjí mezilidské vztahy a pokládá základy v hodnotové orientaci.¹²⁸ Rodina hraje důležitou roli v trávení volného času. V minulosti byly běžné vícegenerační rodiny, ve kterých se střetávaly generace od prarodičů až po malé děti. Bylo běžné, že o malé děti se většinou starali jejich prarodiče nebo sourozenci.¹²⁹ Realizace volného času v rodině působí na žáky jako zdroj pozitivních i negativních vlivů, které ovlivňují proces výchovy. Rodina zůstává primárním zdrojem pro získávání zážitků a podílí se na vnímání volného času pro život v dospělosti.

Rodina ukazuje svým dětem jak smysluplně přistupovat k volnému času, je zde jako inspirátor, podporovatel i realizátor. Učí žáky přistupovat k volnému času tvůrčím přístupem a napomáhá vytvářet postoje, které jim v budoucnu napomohou dál pokračovat v předávání těchto zkušeností ve své vlastní rodině. V knize Břetislav Hofbauer říká, „že se toto působení uskutečňuje nápodobou a reprodukcí (modelováním, sociálním učením)“¹³⁰. Jsou to pozitivní vzorce volnočasového chování rodičů prostřednictvím účasti dětí na aktivitách rodiny, jako jsou společenské hry, setkávání se s příbuznými, vycházky, výlety, návštěvy divadel, koncertů, uskutečňování poznávacích

---

¹²⁸HOFBAUER ref. 52, s. 56

¹²⁹PÁVKOVÁ, ref. 31, s. 118

¹³⁰HOFBAUER, ref. 52, s. 61

zájezdů. Tyto důležité chvíle ovlivňují děti, které stráví v rodinném kruhu¹³¹ většinu času během dne. Společně strávený čas ovlivňuje děti jak pozitivně tak negativně. Negativní rizika nápodoby se objevují zejména v těch rodinách, kde převládá takové chování, jako je jejich nicnedělání, nuda nebo konzumní způsob života.

Prostřednictvím rodičů a uskutečňováním jejich individuálních a společenských pravidelných zájmových činností se děti učí smysluplně trávit volný čas. Převážně ve sportovních, uměleckých, přírodovědných kroužcích, které podpoří aktivitu žáků v jejich zájmu. Tyto aktivity žáků mohou navazovat na zájem rodičů, kteří ve svých dětech vidí pokračovatele¹³² a tím vytvářejí žádanou kontinuitu v jejich výchovném rodičovském působení.

Toto poznání vede rodiče k citlivému sledování a reagování na potřeby, zájmy a nadání svých dětí, které se do činnosti samy přihlásí nebo je rodiče vybídnu, aby své zájmy realizovaly i mimo rodinu. S jejich přibývajícím věkem dospívají do věku, kdy začnou navštěvovat další instituce, mezi které patří škola, školní družiny, školní kluby, základní umělecké školy a další. Zde již svůj volný čas spoluvytvářejí a postupně o něm spolurozhodují a organizují jej samy.

3.2 Škola a volný čas

Zavedením povinné školní docházky Marií Terezií v roce 1774, se pro rodiče odstartovala povinnost, aby jejich děti začaly navštěvovat v určitém věku základní školu. Rozvoj Industrializace a odchod rodin do měst za prací ovlivnily v rodinách mnohé, hlavně se to projevilo na vzrůstající potřebě zajistit dozor nad dětmi školou povinných,¹³³ v době, kdy oba rodiče pracovali v továrnách.

---

¹³¹SPOUSTA, ref. 46, s. 114

¹³²HOFBAUER, ref. 52, s. 62 – 63

¹³³PÁVKOVÁ, ref. 31, s. 118

Škola se stala všeobecně rozšířenou vzdělávací a výchovnou institucí, od které se očekává vytváření úspěšného vstupu mladé generace do profesionálního, občanského a volnočasového života.¹³⁴ Základní stupeň je povinný pro všechny děti odpovídajícího věku. Škola hraje důležitou součást v poskytování možností trávení volného času svým žákům, převážně prostřednictvím školní družiny a školního klubu. Pro účely bakalářské práce se zde budu zaměřovat na samotnou činnost školního klubu (dále jen Klub).

Klub umožňuje žákům v jejich volném čase se dobrovolně účastnit jednotlivých volnočasových aktivit, které pořádá. Jedná se o neformální výchovu v jejich volném čase.¹³⁵ Zároveň poskytuje prostor pro rozvoj individuálních předpokladů žáků v jejich zájmovém vzdělávání. Může se jednat o pravidelné či jednorázové aktivity. Břetislav Hofbauer zmiňuje ve své knize, že: „plní funkci vzdělávací a výchovnou, kulturní a sociálně - preventivní, zdravotní (regenerační relaxační), oddechovou a kompenzační“.¹³⁶ Školská zařízení úzce spolupracují s rodiči, institucemi volného času a obcí, a tím u žáků rozvíjí a kultivují jejich zájmy a nadání, sociální vztahy a demokratické smýšlení.

Možnost volnočasových aktivit u žáků během školní docházky přispívá k podpoření jejich zájmu a nadání. Dále napomáhá utvářet pozitivní vztah k dalším způsobům vzdělávání a jejich budoucímu rozhodování, na jakou profesní dráhu se budou ubírat ve svém dalším životě. Škola umožňuje žákům vzdělávání z různých oblastí. Převážně během dopoledního vyučování, ale také i v odpoledních hodinách, a to v Klubu, kde se setkávají s volnočasovými aktivitami, navazující na dopolední výuku.

---

¹³⁴HOFBAUER, ref. 52, s. 66

¹³⁵HÁJEK, HOFBAUER, PÁVKOVÁ, ref. 83, s. 133

¹³⁶HOFBAUER, ref. 52, s. 66

3.3 ZŠ Dobřichovice – Školní klub

Školní klub (dále jen Klub), je otevřen pro žáky ze 4. a 5. ročníků základní školy v Dobřichovicích. V tomto menším městě je nízká frekvence veřejné dopravy. Autobusy zde jezdí v odpoledních hodinách jednou do hodiny, někdy i méně. Zároveň tato věková skupina žáků již nemá možnost navštěvovat školní družinu. Mnoho rodičů tak využívá zájmové kroužky jako alternativu, jak vyplnit volný čas svých dětí, aby bezprizorně netrávily svůj čas venku, než jim pojede autobus. Další možností je, že rodiče své děti vyzvednou a odvezou je autem domů. To, ale přináší časovou a často i finanční zátěž pro celou rodinu. I tak zůstává část dětí, která tráví svůj čas neorganizovaně bez jakéhokoliv zázemí.

S ohledem na tuto skutečnost, jsem se začala touto problematikou zabývat a přišla s vizí provozovat pod záštitou ZŠ v Řevnicích školní klub. V současné době řídím provoz Klubu na ZŠ v Dobřichovicích.

Klub v tomto směru nabízí žákům, v rámci jejich odpolední aktivity prostor, kde mohou trávit volný čas se svými vrstevníky. Zároveň je Klub místo, kde mohou rozvíjet svou osobnost, jak prostřednictvím zábavy, poznání, tak i relaxace.

Klub poskytuje žákům možnost rozvoje v sociální interakci s ostatními žáky, ale i zábavu a relaxaci při činnostech, které pořádá. Hlavním cílem Klubu je smysluplné naplnění žákova volného času v bezpečném prostředí. Klub se správně zvoleným ročním plánem motivuje žáky, aby jej navštěvovali.

ZŠ Dobřichovice poskytuje školní družinu pro žáky 1. až 3. ročníků. Žákům ze 4. a 5. ročníků již družinu navštěvovat neumožňuje a pro ně je zde otevřen Klub, viz výše. Specifikem tohoto Klubu je skutečnost, že organizačně spadá pod školní družinu a rozšiřuje její služby. Klub si klade za cíl ukázat žákům, jak lze smysluplně trávit čas v odpoledních hodinách a spolu s tím jim napomáhá v následném přechodu na druhý stupeň. Klub je jednou z alternativ,

kde mají žáci možnost trávit svůj volný čas, funguje rovněž jako bezpečné místo, kde mohou děti pobýt v době mezi svými odpoledními kroužky.

Klub je otevřen každý pracovní den od 13,00 do 16,00 hodin. Mottem Klubu je „*Přijďte, pokud máte zájem, čeká vás zábava, poznání i odpočinek.*“ Tímto heslem se Klub prezentuje a dává tak najevo rodičům, že jejich dětem nabízí bezpečný prostor a útočiště chránící je před nástrahami ulice.

Z pohledu výchovné činnosti má Klub stejně jako školní družina rozdělen školní rok do měsíčních celků. Tematicky s ohledem na roční období, různá výročí a státní svátky. Klub se dále podílí i na estetickém prostředí školy, kdy na nástěnkách prezentuje výtvary žáků.

Klub je umístěn v budově na 1. stupni. Nedílnou součástí je učebna, ve které sídlí, dále školní knihovna s možností přístupu na PC, aula, ve které probíhá jednou týdně bubnování na Drumbeny, školní zahrada s pozemky na pěstování bylinek a květin a tělocvična. Uvedená zázemí, umožňuje organizovat a připravovat pro žáky cíleně pestrý program s reflexí, do kterého jsou zahrnuty volnočasové aktivity propojené s dopolední výukou, vycházející z ročního plánu Klubu (viz. Příloha č. 1).

Žáci zde v odpoledních hodinách tráví svůj volný čas dobrovolně. V duchu nových koncepcí, kdy jednotlivé aktivity propojují s výstupy klíčových kompetencí (viz. Kapitola 2.6). S tím rozdílem, že aktivity v Klubu jsou obsahově daleko volnější, dynamičtější a flexibilnější k předávání vědomostí skrze poznání, prožívání, sociálních kontaktů a možnosti praktického konání.¹³⁷ Zároveň k žákům přistupují s citlivým porozuměním, jak k jejich potřebám,¹³⁸ tak podporují i jejich zájem o dění kolem nich, jako je život v naší obci a potažmo i ve společnosti.

---

¹³⁷HOFBAUER, ref. 52, s. 69

¹³⁸RÝDL Karel, *Metoda Montessori pro naše dítě. Inspirace pro rodiče a zájemce*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. 140 s. ISBN 80-7194-841-1, s. 16

3.4 Struktura Školního klubu

Klub je nedílnou součástí základní školy, a proto je bezpečnost a ochrana zdraví dětí zajišťována v rámci školy. Klub organizačně spadá pod školní družinu (viz. Odkaz v podkapitole 3.3). Žáci se do Klubu hlásí samostatně, na základě dohody s jejich zákonnými zástupci - rodiči. Žáci jsou již zodpovědní si svůj volný čas postupně řídit sami, samozřejmě za pomoci jejich rodičů a pedagogických pracovníků. To znamená, že příchody a odchody do Klubu jsou v jejich kompetenci. Předchází tomu domluva s jejich rodiči o tom, jaký den a jak dlouho v Klubu setrvají.

Chování žáků usměrňuje školní řád, který stanoví obecná pravidla chování žáků v Klubu. S tímto řádem jsou žáci na začátku školního roku seznámeni, taktéž i s řady učeben. Klub má k dispozici školní tělocvičnu, cvičnou kuchyňku, počítačovou učebnu, školní knihovnu s interaktivní tabulí a prostory školní zahrady.

Klub stejně jako školní družina vychází ze Školního vzdělávacího programu ZŠ Dobřichovice pro zájmové vzdělávání. Od něho se odvíjí Roční plán Klubu. Tento Roční plán je předmětem této bakalářské práce.

Do denní činnosti Klubu jsou zařazovány relaxační chvíle, hry a projekty zaměřující se na rozvoj dovedností pro celostní růst jak jednotlivce, tak i skupiny. Mezi ně patří dovednosti kognitivní (řešení problémů, koncentrace), kreativita (myšlenka nápadu), komunikace, empatie (emoční odolnost). Rovněž se snaží o komplexní rozvoj psychické a fyzické stránky žáka. Klub vede žáky k aktivnímu využívání volného času, což slouží jako prevence sociálně patologických jevů a kriminality. Klub zároveň úzce spolupracuje se školní družinou, pro kterou chystá projekty během školního roku. Například tematicky zaměřené jednodenní akce např. Andělsko-čertovská veselice, Tříkrálové procesí, Deskohraní, rozlučka před prázdninami a jiné.

3.5 Žáci navštěvující Školní klub

V Klubu se pedagog setkává s žáky, kteří jako jednotlivci mají svou jedinečnou osobnost. Pocházejí z různých rodin, kde již proběhla primární socializace, při níž byly žákům vštěpovány základní návyky v citově nabitém bezprostředním světě rodiny.¹³⁹ Postupem sociálního zrání dochází k přebírání rolí a pronikání do širší sítě společenských vztahů. Tím místem je škola, kde se žáci setkávají se svojí vrstevnickou skupinou,¹⁴⁰ se kterou tráví dobrovolně volný čas během odpoledního času ve školním klubu. Toto začlenění umožňuje žákovi naučit se ovládat své vlastní způsoby chování¹⁴¹ vůči jiným osobám, než jsou jejich rodiče. Těmito osobami jsou učitelé a spolužáci.

Žáci docházející do Klubu patří do věkové kategorie mladší školní věk. Langmeier tento věk vymezuje příchodem do školy. Tato kategorie je specifikována pro životní úsek člověka od 6 (7) let, kdy dítě vstupuje do školy, až do 11 (12) let, kdy začínají postupné známky pohlavního dospívání i různé průvodní psychické projevy.¹⁴² Ve své knize Vágnerová,¹⁴³ rozděluje školní věk na tři dílčí fáze. Raný školní věk, který trvá od nástupu do školy, tj. asi od 6–7 let do 8–9 let, střední školní věk, tj. od 8–9 let do 11–12 let a starší školní věk, tj. od 11–12 let přibližně do 15 let.

Ve své práci se zaměřuji, dle Vágnerové, na žáky ve středním školním věku.¹⁴⁴ Ten je ohraničen věkem od 9 do 11 let, tzn., že se jedná o skupinu žáků ze 4. až 5. tříd základní školy. Žák ve školním věku upřednostňuje

---

¹³⁹HAVLÍK, RADOMÍR a KOŤA JAROSLAV, *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-717-8635-7, s. 45

¹⁴⁰HAVLÍK, KOŤA, ref. 139, s. 52

¹⁴¹LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998. Psyché (Grada). ISBN 80-716-9195-X., s. 128

¹⁴²LANGMEIER, KREJČÍŘOVÁ, ref. 141, s. 115

¹⁴³VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0, s. 148

¹⁴⁴VÁGNEROVÁ, ref. 143. s. 216

takovou skupinu dětí, která tvoří partu.¹⁴⁵ Tito žáci již mají za sebou velkou životní změnu, a to vyrovnání se s novým prostředím, se školou, která od nich žádá disciplínu a rozvíjí jejich schopnosti a dovednosti ve směru požadovaném majoritní společností.¹⁴⁶ Převážně se jedná o dobu, kdy se jejich vnímání světa mění a oni prochází mnoha změnami, které jsou ovlivněny jak po biologické,¹⁴⁷ tak i po sociologické stránce. Jednoduše řečeno, připravují se na dobu dospívání.

3.6 Prolínání věkových skupin žáků

Do Klubu přichází žáci v různém středním školním věku. Tím dochází k míšení různých věkových skupin dětí. S tímto vědomím se snažím připravovat jednotlivé programy. Myslím si, že takto věkově smíšená skupina umožňuje žákům potřebu něčeho dosáhnout, ukázat mladšímu, že něco umí, a tudíž dokázat i sám sobě, že to umím. Karel Rýdl se zamýšlí nad propojováním vždy třech navazujících ročníků.¹⁴⁸ V Klubu vycházím z této skutečnosti při organizování kroužků, jako deskohraní, bubnování a sportovky. Při aktivitách pořádaných školním klubem pro školní dužinu se setkávají věkově smíšené skupiny žáků.

Jedná se o skupinu žáků ve věkové kategorii od šesti až devíti let (1. až 3. třída) a desíti až dvanácti let (4. až 5. třída). Tímto členěním vznikají různorodé vztahy. Děti si vyzkouší roli učitele, ve chvíli kdy ostatním dětem například vysvětluje pravidla hry, které si již osvojil během dlouhodobého navštěvování Klubu. V jiné situaci se stejné dítě učí od druhých pro něj nové dovednosti. V rámci navozené spolupráce pak skupina lépe

---

¹⁴⁵KERN, Hans. *Přehled psychologie*. Vyd. 2., opr. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8426-5, s. 231

¹⁴⁶VÁGNEROVÁ M., ref. 143, s. 148

¹⁴⁷SPOUSTA, ref. 112, s. 22

¹⁴⁸RÝDL in LUDWIG, H. a kol. *Vychováváme a vzděláváme s Marií Montessoriovou* (Praxe reformně pedagogické koncepce). 2. vydání. Praha: Univerzita Pardubice, 2008. 104 s. ISBN 978-80-7395-049-1 (Ludwig 2008; Rýdl 2007) s. 5

uspokojuje své základní sociální potřeby.¹⁴⁹ Věkově smíšená skupina ovlivňuje sociální rozvoj žáka. Ve vzniklých věkově smíšených skupinách se děti mnohem rychleji a přirozeněji učí od sebe navzájem a ve vzájemné spolupráci.¹⁵⁰

Dále to souvisí i s danými činnostmi, při kterých se žáci vzájemně učí a vyvíjí.¹⁵¹ V případě, kdy věk nerozhoduje o zařazení do dané skupiny. Věkový rozdíl a míchání různých věkových a vývojových stupňů je jedním ze základů sebevýchovy. Jev výše popsaný se projevuje ve společných chvílích, jako např. při deskohraní, bubnování, nebo sportovkách. Žáci lépe přijímají zavedená pravidla skupinového soužití, když je od nich nevyžadují jen já, jako dospělá osoba, ale i starší žáci přítomní na kroužku. Díky tomu mají starší žáci možnost poznat v zrcadle mladších žáků svoji zralost, která takto napomáhá jejich většímu sebevědomí i jejich pocitu zodpovědnosti.¹⁵²

---

¹⁴⁹PÁVKOVÁ, ref. 31, s. 96

¹⁵⁰RÝDL, ref. 138, s. 16

¹⁵¹ZELINKOVÁ, O. *Pomoz mi, abych to dokázal: pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*. Praha: Portál, 1997, 112 s. ISBN 80-7178-071-5, s. 44

¹⁵²RÝDL, Karel. *Principy a pojmy pedagogiky Marie Montessori* (Učební pomůcka pro veřejnost). Praha: Nakladatelství Public History, 1999. 63 s. ISBN 80-902193-7-3, s. 10

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Pedagogické důrazy Školního klubu

Nejoblíbenějším místem, pro žáky je trávení volného času v přírodě. Takové místo umožňuje oddechové i poznávací aktivity, které se mohou uskutečňovat ve škole na školních zahradách a hřištích, parcích a hlavně v lese. Existuje nespočet činností a her, které se dají realizovat v těchto prostředích. Trávení volného času zde umožňuje odpočívat, bavit se, chodit na vycházky a výlety a přitom poznávat nejbližší okolí.

4.1 Výchova mimo školní lavice

Člověk si klade často filosofickou otázku: „Kdo jsem, odkud přicházím a kam směřují mé kroky?“. Hledat odpověď na ni nás směřuje k výchovnému plánování smysluplných činností, které pak ovlivňují náš čas, kdy nepracujeme, nestudujeme, ale věnujeme se sami sobě či rodině.

Ve školním klubu stanovuji plán,¹⁵³ který přináší pro žáky smysluplné trávení jejich volného času. Zaměřuji se na výchovu žáků, která podporuje jejich komunikativní dovednosti a schopnost najít své místo ve skupině věkově rozdílných žáků. Za důležité považuji i schopnost naučit žáky přijímat důsledky svého jednání a chování. Zároveň Klub přispívá i k formování charakteru žáků, kteří prostřednictvím nabídnutých aktivit rozvíjí své nadání a tím zkvalitňují své prožívání volného času.¹⁵⁴

---

¹⁵³HÁJEK in PÁVKOVÁ, ref. 74, s. 52

¹⁵⁴HOLEYŠOVSKÁ, ref. 92, s. 13

4.2 Tvorba plánu

Cílem bakalářské práce je ukázat, že sestavení ročního plánu činnosti Klubu v dané lokalitě má své opodstatnění s ohledem na možnosti, které lokalita nabízí.

V Klubu působím již čtvrtým rokem. Vypovídající hodnotou je pro mne počet přihlášených žáků, který se každoročně proti předchozímu roku navyšuje. Důležité je pro mne i nadšení žáků, kteří Klub pravidelně navštěvují a svou radost sdílí i s rodiči. To se odráží i v zájmu rodičů a jejich reakcí, které k nám přichází. Atraktivnost Klubu vidím v dobře postaveném ročním plánu¹⁵⁵ (viz. Příloha č. 1).

Do plánu je zařazena pracovní činnost žáků, která je ovlivněna i jednotlivými ročními obdobími. Prioritou Klubu je můj přístup k žákům jako vychovatelky i kamarádky. Motivuji žáky tak, aby vzniklo kreativní klima,¹⁵⁶ a aby žáci měli o daný úkol zájem. Atmosféru vztahů mezi žáky v mikrosociálním prostředí Klubu, tvoří jejich společenství, které napomáhá jejich kamarádství do budoucích společných školních let.

Strukturu celoročního plánu Klubu tvoří akce, které jsou rozděleny na témata dle jednotlivých měsíců, která tematicky navazují na roční období. Plán zároveň slouží jako nástroj ke kontrolní a řídicí činnosti.¹⁵⁷ Součástí plánu jsou stálé aktivity a také rozšiřující akce zaměřené na vybraná témata a určená i pro žáky ze školní družiny z 1. stupně.

Pro každý měsíc je vytvořen alespoň jeden projekt, který je zahrnut v ročním plánu (viz. Příloha č. 1). Nedílnou součástí programu jsou i významné události. Plán je schválen ředitelem školy a čtvrtletně se vyhodnocuje, ale i doplňuje o mimořádné akce. Vypracování tohoto plánu spolu s jednotlivými měsíčními aktivitami, napomáhá vyhnout se stereotypní

---

¹⁵⁵HÁJEK in PÁVKOVÁ, ref. 74, s. 52

¹⁵⁶SPOUSTA, ref. 46, s. 82

¹⁵⁷HÁJEK in PÁVKOVÁ, ref. 74, s. 52

činnosti a přispívá k cílenému naplňování klíčových kompetencí.¹⁵⁸ Klíčové kompetence se zaměřují na výstup z jednotlivých aktivit, které by měly žáka rozvíjet, posilovat a vychovávat.

Pravidelná činnost Klubu v jednotlivých týdnech, měsících je dle situace obohacena o významnější akce, např.: besídky, prezentace projektů, sportovní utkání, deskové hry, soutěže, zajímavé hosty atd. Zároveň se snažím o návaznost na dopolední výuku, kdy si mohou teoretický obsah vzdělávacích témat prakticky vyzkoušet (Ve chvíli, kdy se žáci ve vlastivědě učí o pravěku, stavíme v prostoru školní zahrady oppida (viz. Příloha č. 2, říjen). Takovéto akce jsou pak v plánu jmenovitě zaznamenány a se čtvrtletní frekvencí se pravidelně doplňují.

Jednotlivé aktivity jsou v bodech zaznamenávány do týdenního plánu. Konkrétní akce, úkoly a činnosti jsou zveřejněny na webu školy s týdenním předstihem. Samotný obsah aktivit konzultuji i s žáky v Klubu, sami se na obsahu činnosti podílí. Plán je vyvěšen v předsálí školy na nástěnce, která je dostupná jak žákům, tak i rodičům. Takto vyvěšené informace plní funkci informační, motivační a podporují žáky při spolupodílení se na programu.

4.3 Režim dne ve výstavbě programu

Nedílnou součástí přípravování odpoledních programů je stejně jako v družině časové rozvržení jednotlivých činností. Vycházím ze základů dodržování psychohygieny, jak zmiňuje Pávková, „aby se podporoval zdravý tělesný, duševní a sociální vývoj žáka.“¹⁵⁹

U sestavování programu je důležité brát zřetel na biorytmus¹⁶⁰ dítěte. Každý člověk i dítě, má během dne svou výkonnostní škálu různou. Zejména po příchodu žáka do klubu se sekávám s vyšší mírou únavy, a proto náročnější

---

¹⁵⁸HOLEYŠOVSKÁ, ref. 92, s. 14

¹⁵⁹PÁVKOVÁ, HÁJEK, ref. 74, s. 65

¹⁶⁰PÁVKOVÁ, HÁJEK, ref. 74, s. 65

aktivitu zařazují až po čase určeném pro relaxaci a odpočinek. S ohledem na to sestavují týdenní plán tak, aby vyhovoval požadavkům duševní hygieny¹⁶¹ a mým výchovným záměrům v Klubu.

Žáci přicházejí do Klubu většinou bezprostředně po obědě. Jiřina Pávková zmiňuje skutečnost, že: „v některých časových obdobích je výkonnost člověka menší, únava větší (ranní a večerní hodiny, doba po obědě, vždy po fyzicky či psychicky náročné činnosti, na začátku i na konci týdne, uprostřed pracovního týdne, na začátku a na konci školního roku, před klasifikací i po ní, po prázdninách, svátcích, mimořádných událostí.“¹⁶² Tento poznatek zohledňují při sestavení ročního programu. První část odpoledne (po škole) tvoří odpočinkový blok s časovou dotací 30 minut. Žáci mají k dispozici relaxační zónu (gauč, sedací pytle, knihovničku s časopisy a knihami). Kdy mají možnost si popovídat, informovat jeden druhého o svých zážitcích z daného dne. Hlavní program většinou v Klubu začíná od 14,00 do 15,30, kdy se výkonnost zvyšuje a žák je připraven efektivně vnímat prožívaný čas. V něm jsou naplánovány náročnější aktivity, které kladou vyšší požadavky na tělesný výkon. (např. pravidelné cvičení v tělocvičně, v pondělí a ve čtvrtek). Každé úterý jsou žáci z Klubu ve školní knihovně, každou středu je na programu bubnování na „Drumbeny“. Každý pátek jsou většinou řízené aktivity, které žákům umožňují kreativně tvořit v rámci výtvarných dílniček, či komunikovat v angličtině při sledování anglických komiksů. Nedílným programem Klubu je každodenní pobyt na školní zahradě nebo hřišti. Jednou za měsíc v pátek trávíme čas v nedalekém lese, kde se věnujeme nově se rozvíjícímu projektu „*Družina v lese*“.¹⁶³

---

¹⁶¹PÁVKOVÁ, ref. 31, s. 120

¹⁶²PÁVKOVÁ, HÁJEK, ref. 74, s. 65

¹⁶³Učíme se venku: školní družiny. <https://ucimesevenku.cz/druziny/>: TEREZA, vzdělávací centrum, z. ú., Haštalská 17, Praha 1 [online]. [cit. 2019-10-20].

4.4 Druhy činností ve Školním klubu

Roční plán zahrnuje aktivity sledující pedagogické cíle vycházející jak z kapitol týkajících se teoretických východisek filosofického chápání času, tak i z kapitol o zájmové činnosti, která je součástí výchovy mimo vyučování.

Jednotlivé programy jsou zahrnuty do týdenního plánu Klubu, mají svůj pravidelný čas a den. Navštěvují ho pravidelně žáci z Klubu i ze školní družiny. Níže uvedené podkapitoly ukazují čtenáři, jaké aktivity Klub nabízí s ohledem na Roční plán. Do těchto programů se žáci hlásí dobrovolně na začátku školního roku. Pokud má někdo zájem program navštívit během školního roku, je mu to umožněno. První lekce je vždy ukázková, aby se žáci mohli rozhodnout, zda budou nadále pokračovat.

Všech programů se účastní skupiny žáků složené z žáků Klubu a z žáků 1. až 3. tříd. Žáci ze školního klubu jsou zde v roli pomocníků a zároveň účastníků lekce. Celkový počet se pohybuje kolem 12 žáků. Každá lekce trvá přibližně 45 minut.

4.4.1 Deskohraní – hraní deskových her

Scházíme se každé pondělí. Mottem lekcí je: „*Máte rádi deskové hry? Přijďte mezi nás si zahrát!*“ Cílem je žáky naučit nejrůznější společenské hry a rovněž je naučit vysvětlovat pravidla her. Každá lekce má své téma, které je domluveno na předcházející hodině. Pravidla hry jsou při každém začátku všem hráčům vysvětlena. Poté se žáci rozdělí na skupinky, dle probíhající hry. Většinou hrají na koberci nebo u jednoho, dvou i tří stolů – podle počtu účastníků. Dále se pořádají turnaje v jednotlivých deskových hrách. Jednou za rok se pořádá odpolední akce zvaná „Deskohraní“, které se mohou zúčastnit i rodiče, žáci ze školní družiny.

4.4.2 Bubnování na buben DRUMBEN

Bubnování je pořádáno každou středu ve školní aule. V této lekci se využívají hlavně nástroje, a to: „Drumbeny“, ozvučná dřívka, bubínky, tamburíny, Orfeovy nástroje a jiné.

Hlavní roli programu hrají bubny, které celou lekcí provází. Bubnování či hraní na jiný nástroj dohromady vytváří orchestr. Společná hra napomáhá ke stmelení dětského kolektivu, protože za bubnem vzniká i jiná atmosféra než v běžném pracovním prostředí, jako je školní třída. Hra na bubny funguje jako prevence proti nevhodnému chování, například agresí.¹⁶⁴ V průběhu bubnování se žáci psychicky uvolní a mají možnost uplatnit svou kreativitu. Ukázka programu je podrobně popsána (viz. Příloha č. 3).

4.4.3 Sportovky - cvičení v tělocvičně

Sportovky jsou každé pondělí a čtvrtek ve školní tělocvičně. V tělocvičně využíváme hlavně cvičební pomůcky, které jsou jejím stálým vybavením, jako např. kruhy, žebřiny, žíněnky, míče, švihadlo, švédskou bednu atd. V příloze č. 3 je popsána vybraná ukázková hodina. Program obsahuje pravidelné aktivity: pozdrav, rozcvičku a rozloučení. Další aktivity jsou cíleně obměňovány.

V cvičebních lekcích se zaměřuji na všestranný rozvoj jak u dívek, tak u kluků. Cvičení vede u žáků k objevování talentu nebo zdokonalování v oblíbeném sportu. Jedná se o pohyb celého těla s náradím i bez. Žáci si vyzkouší gymnastické prvky, míčové i jiné aktivity. Zjistí, jestli jim vyhovuje více vybíjená, běh, florbal, šplh nebo kruhy.

---

¹⁶⁴ROLLER Zdeněk a Bára POLÍVKOVÁ, *Drumben*, Metodická příručka, Arteda, s. 4

5 Diskuze

Takto sestavený Roční plán pro Klub hodnotím jako velmi úspěšný. Činím tak na základě rostoucí návštěvnosti Klubu a zájmu rodičů při pořádaných aktivitách.

Jako vychovatelka vnímám hlavní význam Klubu v tom, že žákům nabízí prostor, ve kterém se mohou tvůrčím způsobem seberealizovat. Zabýváme se oblastmi vzdělávání, na které v běžném kurikulárním plánu není dostatek prostoru. Mezi ně patří vytváření sdíleného prostoru a času, například společné bubnování na úvod každého setkání se žáky. Dále aktivity zaměřené na individuální práci, v rámci které se vnímání temporality člení na subjektivně prožívané segmenty. Subjektivní vnímání času je odlišné v závislosti na vykonávané činnosti (z nabídky našeho Klubu můžu uvést: práci s vlnou plstění, různé strategicko-logické a edukační deskové hry a jiné). To vše klade na pedagoga určité nároky, zejména na rozložení jeho pozornosti podle potřeb jednotlivých žáků. Je třeba získat cit či jakýsi šestý smysl pro správné vyhodnocení situace. Pedagog musí chápat, že jeho vlastní vnímání temporality nemusí korespondovat s vnímáním každého jednotlivého žáka, který může vyžadovat odlišné pracovní tempo či posuzovat daný časový okamžik zcela odlišně.

Žáci docházeli na jednotlivé aktivity (např. deskohraní, bubnování, sportovky) pravidelně a všechny jim nabízené činnosti absolvovali většinou bez jediného vynechání, pokud nebyli nemocní. Během lekcí se nevyskytl problém, který by nějak ohrozil průběh samotných aktivit. Mohu zhodnotit, že při pozorování žáků, byť jsou věkově různorodí, se jejich nadšení a přístup k jednotlivým aktivitám shledal s dobrou náladou a zájmem k nabízeným činnostem. Jednou z mnoha otázek, kterou jsem si kladla, bylo, jak co nejlépe zajistit žákům příjemnou atmosféru pro jednotlivé aktivity během lekcí. S ohledem na fakt, že samotní žáci mne již znají z předešlých let (zejména z aktivit pořádaných pro školní družinu), jsem se většinou setkala s kladnou

odezvou a důvěrou při přijetí jednotlivých aktivit. V průběhu aktivit přicházely občas i nové tváře, které zpočátku přistupovaly k některým aktivitám s nedůvěrou či kritikou. To mne samotnou vedlo k zamyšlení se nad programem a jeho následnou úpravou, tak aby byl efektivnější a atraktivnější.

Průběžný Roční plán Klubu je připraven s ohledem jak na roční období, tak i na aktivity školní družiny. Podstatou je, aby se v něm mohly vyskytovat různé druhy činností, zacílené na rozvoj dovedností důležitých pro celostní vývoj žáka. Mezi ně patří kreativita, kognice, emoční empatie, kamarádství, sounáležitost s kolektivem, odreagování se od psychické zátěže z dopolední výuky a v neposlední řadě rozvíjení osobnosti jednotlivých žáků.

Závěr

V teoretické části mé bakalářské práce jsem se zabývala tématem času. Vznik volného času jako takového proměnil oblast vzdělávání a dal vzniknout vzdělávacím institucím zaměřeným na volnočasovou pedagogiku. Pro její aplikaci je důležité zamyslet se nad individuálním vnímáním času v rovině Kairos a Chronos. V další kapitole se věnuji Školnímu klubu z hlediska jeho pozice v kurikulu. Představuji cíle, na které je zaměřena činnost Klubu a popisují klíčové kompetence, které jsou v jednotlivých aktivitách rozvíjeny.

Cílem praktické části bakalářské práce bylo sestavení ročního plánu pro Školního klub při ZŠ Dobřichovice a následně prakticky ověřit, zda tento Roční plán Klubu je úspěšný.

Plán je zaměřen na podporu a rozvoj volného času žáků dané cílové skupiny. Má význam co do obsahu, tak i poznání a aktivní účasti na jednotlivých programech. Tato práce obsahuje ukázky z jednotlivých programů činností a záznam z jednotlivých aktivit, které jsou uvedeny v přílohách č. 2, č. 3 a č. 4 této práce.

Z výše uvedených kapitol vyplývá několik zásadních bodů. V první řadě jde o to, že termín volného času musíme interpretovat nikoliv jako „prázdný“ čas, ale jako čas otevřený – autenticky prožitý. Hledání vlastní podstaty osobnosti žáka, je důležitým posláním pedagoga a celé školy. Školní klub otevírá žákům možnost vlastního sebevyjádření, na kterou v běžném kurikulárním plánu není prostor. Jedná se o činnosti podporující žákův celostní rozvoj, mezi které patří kreativita, jemná motorika, fantazie, emoční a sociální inteligence.

Roční plán tvoří soubor aktivit, které v průběhu roku byly mnou realizovány v Klubu. Jednotliví žáci, kteří pravidelně navštěvovali Klub, přijali Roční plán jako náplň svého volného času, většinu aktivit pravidelně navštěvovali. Jednotlivé zmíněné aktivity z ročního plánu se staly přínosem

nejen pro zapojené žáky z Klubu a ze školní družiny, ale obohatily i mne samotnou.

Jednotlivé aktivity posunuly žáky zejména ve vnímání sebe samých. Naučili se hodnotit a reflektovat vykonanou práci. Mezi věkově odlišnými žáky vznikly kamarádské vazby, které přispěly k jejich vzájemné spolupráci.

Jedním z nejdůležitějších aspektů při posuzování úspěšnosti programu je skutečnost, že dosáhl velké obliby jak u žáků tak i vychovatelek ze školní družiny. Důkazem úspěšnosti programu je i přání žáků v podobných aktivitách i nadále pokračovat. Nejúspěšnější aktivitu představovalo odpolední „Deskohraní“, do kterého se zapojili žáci i se svými rodiči.

Seznam literatury

Tištěné zdroje

AUGUSTINUS, Aurelius. *Vyznání XI, 14: Čas*. Vydání třetí. V Praze: Česká biblická společnost, Kalich, 1992. ISBN 80-7017-480-3.

BLACKBURN, Simon. *Platónova Ústava: biografie*. Praha: Beta, 2007. Knihy, které otřásly světem. ISBN 978-80-7306-304-7

BLÁHA Václav, NAVAROVÁ Vlasta, *Výchova mimo vyučování*, Vydání první, Praha, Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1990, ISBN 80-04-24419-X

GAARDER, Jostein, *Sofiin svět: román o dějinách filosofie*. 7. vyd., 4. v Albatrosu. Přeložil Jarka VRBOVÁ. V Praze: Albatros, 2012. ISBN 978-80-00-02895-8.

GRECMANOVÁ, Helena, Eva URBANOVSKÁ a Drahomíra HOLOUŠOVÁ. *Obecná pedagogika I*. Olomouc: Hanex, [1998]. Edukace (Hanex). ISBN 80-857-8320-7.

HADOT, Pierre, *Co je antická filosofie?*. Přeložil Magdalena KRÍŽOVÁ. Praha: Vyšehrad, 2017. Dějiny idejí. ISBN 978-80-7429-680-2, str. 69 – 71., Aion - (řec.) lidský věk, (dlouhá) doba, věk světa, období

HÁJEK, Bedřich. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-233-1

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7

HAVLÍK, RADOMÍR a KOŤA JAROSLAV, *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-717-8635-7

HOFBAUER Břetislav, *Děti, mládež a volný čas*, Portál, Praha 2004, ISBN 80-7178-927-5

HOGENOVÁ, Anna. *Čas jako problém*. Chomutov: L. Marek, 2011. Pontes pragenses (L. Marek). ISBN 978-80-87127-43-8

HOLEYŠOVSKÁ, Anna. *Zájmová činnost ve školní družině*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-586-8.

HOLUB, Josef; LYER, Stanislav. *Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím*. Vydání 4. Praha: SPN, 1992

HÖFFDING, Harald a Josef KRÁL. *Přehledné dějiny filosofie*. Přeložil Miloslav NOVOTNÝ. Praha: František Strnad, 1941

JIRÁSEK, Ivo. *Filosofická kinantropologie: setkání filosofie, těla a pohybu*. Univerzita Palackého. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1176-8

JIRÁSEK, Ivo, *Zážitková pedagogika: teorie holistické výchovy (v přírodě a volném čase)*. Vydání první. Praha. Portál, 2019, 272 s., ISBN 978-80-26-1485-4

KAPLÁNEK, Michal. *Čas volnosti – čas výchovy*, Portál, Praha 2012, ISBN 978-80-262-0450-3

KAPLÁNEK, Michal. *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1250-8

KERN, Hans. *Přehled psychologie*. Vyd. 2., opr. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8426-5

KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Dělský potápěč k Hérakleitově řeči: pro ty, kdo se potápějí až do krajnosti*. Praha: Herrmann, 2006. ISBN 80-87054-00-87

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998. Psyché (Grada). ISBN 80-716-9195-X

LUDWIG, H. a kol. *Vychováváme a vzděláváme s Marií Montessoriovou (Praxe reformně pedagogické koncepce)*. 2. vydání. Praha: Univerzita Pardubice, 2008

NĚMEC, Jiří. *Od prožívání k požitkářství: výchovné funkce hry a její proměny v historických koncepcích pedagogiky*. Brno: Paido, 2002. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-731-5006-9

NOVOTNÝ, František. *O Platonovi: díl třetí - Filosofie*. Vydání druhé - přetisk prvního vydání z roku 1949. Praha: Nová Akropolis, 2014, 622s. edice Simo: Draci moudrosti: Draci moudrosti, svazek 4. ISBN 978-80-86038-72-8

OPASCHOWSKI, Horst W. *Pedagogik der freien Lebenszeit*. Vydání třetí, Opladen: Leske, Budrich, 1996

PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8751-5. ref.87

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8295-5.

PLATÓN. *Listy: List VII. 2.*, přehlednuté. Přeložil NOVOTNÝ František. Praha: Jan Laichter, 1945, celkem 113 s., list VII. s. 37 - 72 (konkrétně p. Platonovy listy, svazek 18. ISBN bez ISBN, VII. List

PLATÓN. *Ústava*. X, kniha Šestá, opravené vydání. Přeložil František NOVOTNÝ. Praha: OIKOYMENH, 2017. ISBN 9788072982301, 616c

REITMAYEROVÁ, Eva a Věra BROUMOVÁ. *Cílená zpětná vazba: metody pro vedoucí skupin a učitele*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-317-8

RÝDL, Karel. *Metoda Montessori pro naše dítě. Inspirace pro rodiče a zájemce*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. 140 s. ISBN 80-7194-841-1

RÝDL, Karel. *Principy a pojmy pedagogiky Marie Montessori* (Učební pomůcka pro veřejnost). Praha: Nakladatelství Public History, 1999. 63 s. ISBN 80-902193-7-3

SOJÁK, Petr. *Kuchařka pro lektory zážitkově orientovaných kurzů, aneb, (Ne)vaříme z vody*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7572-6

SPOUSTA, Vladimír. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1274-9

SPOUSTA, Vladimír. *Teoretické základy výchovy ve volném čase: (Úvod do studia pedagogiky volného času) : [Určeno pro stud. fak. pedag. MU v Brně]*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1007-X

TROJAN, Václav. *Pedagogický proces a jeho řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Řízení školy (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7478-539-9

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0

WINTER, David, *Moudrost svatého Augustina*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, 48s. ISBN 80-7192-321-4.

ZAPLETAL, Miloš. *Velká encyklopedie her: Hry ve městě a na ulici*. 1988. Olympia, 1988. ISBN 27-035-88

ZELINKOVÁ, O. *Pomoz mi, abych to dokázal: pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*. Praha: Portál, 1997, 112 s. ISBN 80-7178-071-5

SBORNÍK

Zákony 2016, sborník úplných znění zákonů pro státní správu, veřejnou správu a školství k 1,1,2016, Školský zákon, č. 561/2004.a Zájmové vzdělání, Vyhláška č. 74/2005. Český Těšín: PORADCE, 2016. ISSN 1802-8306

Náboženství s. 399-401 in: *Slovník antické kultury*. Praha: Svoboda, 1974. Členská knihovna (Svoboda).

ROLLER Zdeněk a Bára POLÍVKOVÁ, *Drumben*, Metodická příručka, Arteda

Elektronické zdroje

AUTO - EVALUACE: Sborník příspěvků z Metodického portálu www.rvp.cz [online]. 2007 [cit.20190303]. ISBN 9788087000168.

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvivr/skolskareforma/autoevaluace>. Autoevaluace, je potenciálním prostředkem poznání, kde se škola nachází, i východiskem rozvoje školy. Evaluace hodnocení a kontrola.

FERGUSON, Kitty. *Pythagoras: His lives and the legacy of a rational universe*. 2nd publishing. London: Icon Books (www.iconbooks.com), 2011, ISBN 978-184831231-9. All things know have number

JIRÁSEK, Ivo *Gymnasion: časopis pro zážitkovou pedagogiku*. – TEORIE, Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2004-, číslo 23, podzim 2018 (ročník 12, číslo 2). ISSN 1214-603X

KAPLÁNEK, Michal. Citace z knihy TandZ.183=Tandariáš, otištěno In starobylá skládanie. Vyd. V. Hanka, v rukopise: České muzeum (4. D. na l. 160b až 186b) z r. 1463. In Vokabulář webový [online]. Verze 0.4.2. (citováno ze dne 1. 6. 2017) Oddělení vývoje jazyka Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupné na [www: http://vokabular.ujc.cas.cz](http://vokabular.ujc.cas.cz)

KAPLÁNEK, Michal. (2011). *Leisure Time as a Challenge to Theology*. *Studia Theologica*.

MŠMT, *Strategie celoživotního učení ČR* [online]. In: 2007: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Praha 2007, 11. 7. 2007, s. 117. DOI: vládní usnesení č. 761/2007. ISSN 978-80-254-2218-2. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/strategie-celozivotniho-uceni-cr>.

RÝDVALOVÁ, Jitka. *Stručná informace o současném stavu a připravované metodické pomoci*. Rámcově vzdělávací program, Metodický portál: NIDM MŠMT, Školní družiny a školní kluby: Metodická pomoc. <https://clanky.rvp.cz> [online]. 20. 2. 2007 [cit.2019-03-03]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/1177/skolni-druziny-a-skolni-kluby.html/>

ZŠ DOBŘICHOVICE, *Výroční zpráva*, [online]. 2017-2018 [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: [https://www.zsdoberichovice.cz/wp-content/data/2018/11/Výroční-zpráva_2017_18.pdf](https://www.zsdoberichovice.cz/wp-content/data/2018/11/Vyrocní-zpráva_2017_18.pdf)

Příloha č. 1 – Roční plán

Cílem této bakalářské práce je sestavit Roční plán pro Školní Klub (dále Klub) při ZŠ Dobřichovice. Existence takového zařízení jako je Klub má své opodstatnění. Naplněním jeho podstaty je sestavení zajímavého celoročního plánu, který koresponduje částečně s aktivitami školní družiny, pod kterou Klub spadá. Na ZŠ je Klub určen hlavně pro žáky ze 4. a 5. ročníků. Žákům poskytuje jak rozvoj, vzdělání, ale i zábavu a relaxaci. Klub má za hlavní cíl smysluplné naplnění žákova volného času v bezpečném prostředí. Roční plán je pro informaci žákům i rodičům uveřejněn na webových stránkách ZŠ a v papírové podobě je možno do něj na požádání nahlédnout.

Níže uvedený Roční plán odkazuje na Přílohu č. 2, která je rozdělena na jednotlivé měsíce, u kterých jsou některé již uskutečněné akce podrobně popsány, včetně fotodokumentací.

ROČNÍ PLÁN, Školní klub, ZŠ Dobřichovice 2018/2019

1. Pololetí

Září: Návrat z prázdnin - najdu si nového kamaráda – opět spolu

Téma: Žáci si zde osvojují zásady slušného chování, navazují přátelské vztahy v novém kolektivu. Uvědomují si svá práva, povinnosti a nutnost respektování dohodnutých pravidel.

- 4. září zahájen provoz Školního klubu.
- Seznámení s vnitřním řádem a režimem školního klubu - pravidla.
  - *Vnitřní řád vyvěšen v prostorách Klubu, aby ho žáci měli stále na očích. Pravidla si žáci stanovují sami na začátku školního roku a v průběhu roku si je mohou doplnit. Vnitřní řád je zveřejněn na webových stránkách školy.*
- Seznámení se s celoročním tematickým plánem. Tradiční i netradiční materiály a jejich další využití.
  - *Plstění panenek (viz. Příloha č. 2).*
- Poučení o bezpečnosti v jídelně, na chodbách školy, dílně, tělocvičně, na hřišti, v silničním provozu.
- Poznávání nových kamarádů, nová paní vychovatelka.
  - *Rozloučení se s létem (např. sportovní kolektivní hry na školní zahradě, využití cvičebních pomůcek, míče, venkovní společenské hry Kubbe, Molkky hokejbal (viz. Příloha č. 2).*

Aktualita měsíce – svátek: 28. září – význam tohoto státního svátku

Říjen: Máme rádi přírodu

Téma: Žáci si uvědomují sounáležitost člověka s přírodou a z tohoto vztahu plynoucí odpovědnost.

- Den stromů (my a stromy kolem nás, proč jsou pro nás stromy důležité ...).
  - *Sázíme svůj keř na školní zahradě.*
- Projekt „Uklidíme Česko“.

- *Recyklace odpadu, uklizení přilehlých ulic v okolí školy viz. Příloha č. 2.*
- Podzimní mandaly – výtvarné tvoření z plodin, estetické ztvárnění na školní zahradě, výzdoba chodby.
  - *Sběr podzimních plodů (kaštiny, žaludy, listí, větve, (viz. Příloha č. 2).*
- Spolupráce se ZŠ – koláž Den státnosti k 100. výročí vzniku republiky.
  - *Koláž (viz. Příloha č.2).*

Aktualita měsíce – svátek: 28. říjen – význam tohoto státního svátku

Listopad: Zima nám t'uká na vrátka

Téma: Ve zdravém těle, zdravý duch – žák si uvědomuje význam zdraví.

- Zásady správné výživy (povídání si o zdraví, čtení zajímavých článků, diskuze ...).
- Ochrana zdraví a hygiena.
  - *Koloběžkový výlet do Nižboru (viz. Příloha č. 2).*
  - *Ukázková hodina břišních tanců, (viz. Příloha č. 2).*
- Výroba dárků – tradiční i netradiční materiály.
  - *Šití plyšáků z ponožek – recyklace, (viz. Příloha č. 2).*
- Pečení a zdobení perníčků.

Aktualita měsíce: sv. Martin na bílém koni - výtvarné ztvárnění

Prosinec: Kouzlo Vánoc

Téma: Měsíc splněných přání – naše sny, přání a hodnoty.

- Čertí veselice – „Andělská nadílka“.
  - *Andílci a čerti v jednotlivých školních družinách, (viz. Příloha č. 2).*

Vánoční zvyky a tradice v česku a v zahraničí.

- Tajemným host.
  - *Kouzelnické představení, (viz. Příloha č. 2).*
- Výroba adventního věnce, přáníček a dárečků pro naše blízké.
  - *Výroba vánočního krbu, (viz. Příloha č. 2).*
- Zpívání vánočních koled.

- Vánoční jarmark – příprava dárků na prodej (sobota – akce pro veřejnost).

Aktualita: Předávání si dárků

Leden: Když vládne „Paní Zima“

Téma: Zimní radovánky – vyjadřování svých pocitů a prožitků různými způsoby.

- Tříkrálové procesí.
  - *Průvod králů za dětmi do školní družiny, (viz. Příloha č. 2).*
- Zimní sporty – můj oblíbený zimní sport, sportovec.
  - *Sportovní odpoledne, (viz. Příloha č. 2).*
- Poučení o nebezpečí úrazu při sportovních aktivitách.
- Ledové království – koláž.

Aktualita: Den obnovy samostatného českého státu, Tři králové

2. Pololetí

Únor: Období masopustu

Téma: Ať žije karneval! – tradice

- Lidové pranostiky – 2. únor - Hromničky výroba.
  - Hromnice, výroba svíček, (viz. Příloha č. 2).
- Výroba škrabošek – Masopust.
- Sportovní odpoledne - tematicky.
  - *Bobování na sněhu*, (viz. Příloha č. 2).
- Výroba přáníček pro naše maminky, tatínky, babičky, dědečky.
- Zimní čas – ptactvo kolem nás.
  - *Výroba ptačích krmítek*, (viz. Příloha č. 2).

Aktualita: svátek všech zamilovaných – sv. Valentýn

Březen: Hola, hola, hola, jaro na nás volá

++

Téma: Příroda se probouzí ze zimního spánku

- Měsíc knihy – školní knihovna, hosté (viz. Příloha č. 2).
  - *Projekt knihovna – žáci udělali průzkum, která kniha je nejoblíbenější.*
  - *Noc s Andersenem – zajímaví hosté.*
- Rozloučení se s paní zimou – jarní výzdoba školního klubu - vstupní dveře.
- Jaro – pozorování změn v přírodě, práce na poli a v zahradě, návrat ptactva.
- Výroba Morany – účast na soutěži, MORANA.
- Sazení semínek bylinek do květináčů a jejich rychlení.

Aktualita: Mezinárodní den žen, Den učitelů

Duben: Naše planeta Země

Téma: Já a můj svět, kdo a co je pro nás důležité, jak trávíme svůj volný čas

- Význam pobytu na čerstvém vzduchu.
- Velikonoční tradice a zvyky v našem městě, vesnici, kraji.
- Zápis do 1. ročníku – interaktivní prezentace Vesmír – planety.
- Den Země – recyklace odpadků, vedení a udržování pořádku nejen okolo nás, (viz. Příloha č. 2).
  - *Projekt výroba „KOKEDAMY“ společná tvorba zahrádky na niti.*
  - *Projekt Kde se bere elektřina?*
- Příprava kouzelných lektvarů-hra.

Aktualita: Pálení čarodějnic - význam těchto tradic

Květen: Vážíme si sebe i jiných

Téma: Moje vlast – můj domov

- Moje rodina a já.
- Mezilidské vztahy, chování k rodičům a sourozencům.
- Význam každého povolání pro společnost.
- Zaměstnání rodičů a dalších členů rodiny.
  - *Beseda s tatínkem jedné žačky (viz. Příloha č. 2).*
- Mezinárodní den rodiny.
- Výroba přáníček ke dni maminek.

Aktualita: Svátek matek

Červen: Těšíme se na prázdniny

Téma: Prázdniny bez úrazu

- Jak se nenudit – deskohraní.
  - *Projekt deskohraní – rodiče a děti spolu smysluplně tráví volný čas, (viz. Příloha 2).*
- Bezpečnost na cestách a v přírodě – přednáška Policie.
- Cesta kolem světa – vyhledávání a povídání si o zajímavostech vybrané země.
- Tematická přednáška – odkud pocházím.
- Příprava na prázdniny.
  - *Prázdninové tričko, (viz. Příloha č. 2).*

Aktuality: Mezinárodní den dětí, Den otců

Příloha č. 2 - Programy v jednotlivých měsících

V této příloze jsou uvedeny jednotlivé spontánní aktivity, které žáci v průběhu školního roku uskutečnili mimo pravidelný program. U jednotlivých aktivit jsou uvedeny cíle vycházející z klíčových kompetencí. Žák získá dovednosti, které využije v praktickém životě. Klíčové kompetence jsou rozepsány v podkapitole 2.6.

Z hlediska pedagogiky volného času vidím potenciál těchto aktivit v propojování školního klubu se sociálním prostředím školy, například školní zahrady. Zde dochází k interakci žáků ze školního klubu a dětí ze školní družiny. V tomto duchu koncipuji i další výchovně vzdělávací činnosti klubu.

ZÁŘÍ

Cíl:

- žák respektuje své kamarády
- žák bude nápomocen a tolerantní k ostatním,
- žák se orientuje se v zadaném úkolu – porozumí pravidlům

Plstění panenek, figurek zvířátek apod.

Kompetence: 2,4

Jedním z prvních materiálů, se kterým jsme se seznámili, bylo ovčí rouno. Povídali jsme si, odkud se bere, jak se zpracovává a k čemu se toto rouno většinou používá.

Z ovčího rouna se dají vyrábět krásné věci, od korálků až po různé figurky např. zvířátka jako panda, velryba, panenky, víly a jiné drobné dárečky. Naučili jsme se plstít. Děti si vyzkoušely jak metodu suchého, tak i mokrého plstění.

Sportovní odpoledne

Kompetence: 1,2,4,5

Děti z Klubu jsou také velkými sportovci. Na začátku října byli pozváni zúčastnit se sportovní aktivity „HRAJ HOKEJBAL!“ Žáci z Klubu měli možnost vyzkoušet si tuto tradiční českou hru s hokejkou a míčkem v areálu Sokola Dobřichovice. Trenéři se dětem věnovali, zapůjčili jim potřebná sportovní vybavení (hokejky a míčky). Žáci si pod jejich vedením mohli vyzkoušet střelbu na branku a další dovednosti jako slalom a mini turnaj mezi družstvy.

ŘÍJEN

Projekt „Uklid’me Česko“.

Cíl:

- žák rozumí zadanému úkolu
- žák si chová zodpovědně
- žáci umí porozumět pravidlům

Kompetence: 1,2,4,5

Žáci z Klubu se účastnili projektu celorepublikového sbírání odpadků „Uklid’me Česko“. Tuto aktivitu zaštitila v naší škole společnost LEGO. Na základě této prospěšné činnosti nám firma LEGO darovala velké množství krabic plných malých kostiček Lega. Z kostiček žáci stavěli, jak si představují město bez odpadků. Lego je každodenní součástí hry žáků v Klubu.

Stavba Keltského obydlí a mandal

Kompetence: 1, 2, 3

V Klubu s žáky navazujeme na témata z dopolední výuky jako je například přírodopis či vlastivěda. Z těchto předmětů nás zaujala témata: les a historie. Snažili jsme se s dětmi tyto dva předměty propojit i v naší činnosti.

Na školní zahradě žáci vystavěli Oppida - obydlí z doby Keltů, na základě znalostí z výuky vlastivědy. Další inspirací jsou v říjnu podzimní barvy v okolí naší školy a na školní zahradě. Žáci vytváří mandaly, jež představují symboly jednoty a rovnováhy. Mandalas jsou staré jako

lidstvo samo, což dokazuje i fakt, že nejstarší obrazce tohoto druhu se vyskytují již ve

starší době kamenné. S tím souvisí i výše zmíněná stavba Oppida.

100. výročí ČSR

Kompetence: 1,2,3,5

Poslední říjnové téma je 100. výročí české státnosti, které se dotýká nás všech. Žáci byli seznámeni s historií vzniku prvního českého státu, v té době ještě Československé republiky po rozpadu Rakouska-Uherska. Do tohoto projektu jsme se zapojili a nechali se inspirovat čísly, které se k tomuto výročí váží. Žáci věděli, že 28. října 1918 vznikla ČSR a jejím prvním demokratickým prezidentem byl Tomáš Garrigue Masaryk, který se nejvíce zasloužil o vznik našeho samostatného státu.

Žáci věděli, že oblíbená písnička pana prezidenta byla „Ach synku, synku“ a stejně jako panu prezidentovi jim chutnají švestkové knedlíky s mákem.

Z dobových fotografií, které jsme posbírali z novin a časopisů, jsme vytvořili koláž dobové mapy.

LISTOPAD

Cíl:

- žák rozumí zadanému úkolu
- žák si chová zodpovědně
- žáci umí porozumět pravidlům

Koloběžkový výlet – sportujeme

Kompetence: 2,4,5,6

Školní klub uspořádal v době podzimních prázdnin jednodenní výlet na koloběžkách. Výlet byl určen pro žáky ze ZŠ Dobřichovice (1. stupeň). Sešlo se nás čtrnáct statečných „koloběžkářů“. Před sebou jsme měli asi 18 km jízdy na koloběžkách značky Kostka. Letošní účastníci byli složeni z žáků první až páté třídy. Výlet nejprve začal jízdou vlakem do Berouna. Odtud jsme šlápli do pedálů a vydali se cyklostezkou „Po stopách českých králů“ na Berounsku, směrem na Nižbor. Žáci se cestou do Nižboru statečně odráželi, cesta nebyla jen rovná. Pod zámekem v Nižboru byli žáci odměněni zážitkem a to jízdou na BMX dráze. Někteří odvážlivci se pokoušeli i skákat. Na zpáteční cestě v Berouně jsme na břehu řeky narazili na dopravní hřiště, kde jsme si vyzkoušeli dopravní značky a jízdu podle nich. Čas se nachýlil a my jsme vyrazili na nádraží, odkud jsme si koloběžky nechali poslat autem a do Dobřichovic jsme opět dojeli vlakem.

Břišní tanečníci

Kompetence: 4,6

Poslední den v listopadu, se na prvním stupni rozhýbaly boky našich holek a kluků ze školního klubu a školní družiny a to díky profesionální břišní tanečnici Monice. Žáci se pod jejím vedením vyzkoušeli základní prvky zajímavého orientálního tance. Cílem bylo nejen naučit tanečnický a tanečnice základní kroky, ale nebát se sám sebe prezentovat před ostatními tancem, za doprovodu hudby.

Výroba plyšáků z ponožek

Kompetence: 2,4

Další aktivitou, se kterou jsme trávili náš volný čas, bylo naučit se používat jehlu nit. Cílem nebylo jen navléknout jehlu, ale zkusit si navrhnout a ušít sami malý výrobek. Ve školním klubu máme velmi šikovné žáky, kteří si vlastnoručně navrhli a vyrobili svoji plyšovou hračku. Jmenuje se „Pušín“, je to malá kočička vyrobená z chlupaté ponožky. Nejvíc dobrodružné bylo již zmíněné navlékání jehly. Do titěrné dírky provléknout nit byl mnohdy problém. Další fáze, šití, stříhání, plnění, přišívání či lepení doplňků, očí, tlapek, ocásků, proběhla podle návodného videa v angličtině.

PROSINEC

Cíl:

- žák rozumí zadanému úkolu
- žák si chová zodpovědně
- žáci umí porozumět pravidlům

Andělsky – čertovská veselice

Kompetence: 3,4,6

Žáci z Klubu se převlékli za andílky a čerty. Každoročně pořádá Klub pro žáky ze školní družiny tuto výpravu. Andělé a čerti navštívili děti v jednotlivých odděleních družiny a přečetli jim Mikulášský příběh. Děti jim na oplátku zazpívaly písničku či přednesly básničku. Odměnou byly voňavé perníčky, které žáci v Klubu koncem listopadu nazdobili. Některé děti ale dostaly i brambory nebo uhlí, zlobidla dobrovolně lezla čertům do pytle. Všichni se moc dobře bavili. Ve všech odděleních jsou skvělé děti, které slíbily, že budou hodné a pracovité po celý školní rok.

Kouzelnické představení

Kompetence: 3,4,6

V předvánočním čase za námi přišel kouzelnický mág Honza. Ten den praskal Klub ve švech. Kouzelník přičaroval děti z družiny, které s napětím, ale i úžasem hltaly jeho triky. Musím říci, že i z pohledu dospělého jsem nad

některými kouzly žasla. Kouzelník Honza byl odměněn bouřlivým potleskem všech dětí. Ty si odnesly i dárek v podobě barevného pejska, kterého jim z dlouhého nafukovacího balonku kouzelník vyrobil.

Vánoční krb

Kompetence: 1,2,3,4,6

S blížícími se vánočními svátky se v Klubu začalo vyrábět a stavět. Mezi ty větší projekty patřila stavba krbových kamen. Tentokrát z velmi netradičního materiálu a to z papírových cihel - krabic od bot. Kamna stojí a vánoční ponožky byly zavěšeny a čekají na nadílku. Krb je nadále instalován v recepci školy a jsou na něm vystaveny fotografie žáků z jednotlivých tříd prvního stupně.

LEDEN

Cíl:

- žák rozumí zadanému úkolu
- žák umí komunikovat
- žáci umí porozumět pravidlům

Tříkrálové procesí

Kompetence: 3, 5

„*My tři královny jdeme k Vám, štěstí, zdraví vinšujem vám.*“ Holky a kluci z Klubu se nastrojili do bílých plášťů, překrásné koruny posadili na hlavy a vyrazili vinšovat do nového roku 2019. Baltazar, byl opravdu pěkně očouzený. Průvod se vydal do družiny na 1. stupeň ZŠ, kde společně obešli všechna oddělení, a společně si s dětmi zazpívali koledu. Každá žačka a žák dostali po koláči. Odměnou „Králům“ byl potlesk dětí a od paní vychovatelek malá sladkost.

Sportovní odpoledne, tentokrát na zasněženém hřišti

Kompetence: 2, 5, 7

Letos byla opravdu bílá zima, jaká tu již dlouho nebyla. Proto jsme se žáky z Klubu vyrazili na zasněžený svah. Pomůckami byly pro tento sportovní zážitek boby, lžice a talíře. Velmi oblíbenou hrou na sněhu byla čarovaná, kterou hrajeme i v tělocvičně. Tentokrát si žáci vyšlapali v čerstvém sněhu cestičky, ve kterých se pak navzájem honili a předávali si „babu“.

ÚNOR

Cíl:

- žák umí třídit informace
- žák si chová zodpovědně
- žáci umí porozumět pravidlům

Hromnice – 2. únor

Kompetence: 4, 5

Letos 2. únor vyšel na sobotu. Proto jsme si vyprávění o Hromnicích nechali na pozdější termín v únoru. Při tvorbě malých svíček, které si žáci vyráběli z včelího vosku, jsme si povídali o této symbolice a také o pranostikách. Tu nejznámější o Hromnicích, kterou žáci znali, byla „*Na Hromnice o hodinu více*“. A jedna méně známá byla „*Na Hromnice jasná noc- bude ještě mrazů moc*“.

Ptačí krmítka

Kompetence: 1, 2, 6

Letošní zima byla dlouhá. Proto jsme začali s žáky přemýšlet o ptáčcích, kteří přes zimu zůstávají v blízkosti našich obydlí. Školní knihovna nám byla inspirací. Našli jsme si zde knížku o ptáčcích. Dozvěděli jsme se, který ptáček odlétá do teplých krajin, a který zůstává v našem okolí. Naše školní zahrada je velmi rozlehlá a plná stromů. Rozhodli jsme se udělat akci („Dílnička na ptačí krmítka“) pro naše spolužáky ze školní družiny. Holky z klubu všem pomáhaly vyrobít tato krmítka pro ptáčky, kteří neodlétají do teplých krajin. Základem byl ptačí pudink, složený ze semínek, oříšků, vloček, tuku, mrkve a suchého chleba. Vznikla lepenice, kterou žáci napěchovali do ptačích krmítek a rozvěsili po školní zahradě. Každý žák si pak sám pro sebe udělal i jedno krmítko na svou zahradu.

BŘEZEN

Cíl:

- žák rozumí zadanému úkolu
- žák ovládá řeč
- žáci umí porozumět pravidlům

Projekt knihovna

Kompetence: 1, 3, 6

Povídání s žáky o knížkách nás zavedlo do naší školní knihovny, kde jsme si chtěli vybrat pár dětských titulů. Zjistili jsme, že některé knihy, které jsme hledali, v knihovně nebyly. Při této návštěvě se zrodil nápad, oslovit paní učitelky, aby s žáky (1. až 5. tříd) sepsaly seznam knih, které by si rádi v knihovně zapůjčili. Zároveň jsme vytvořili výzvu, do které bychom rádi zapojili i rodiče. Vytvořili jsme informační plakát o této akci, který jsme umístili na vstupní dveře školy a na webové stránky školy. www.zsdoberichoviceskolni-knihovna.cz. Rodiče měli možnost věnovat škole knihy, které již doma nebudou postrádat. Během března se již sešlo několik moc pěkných knížek, které byly uvedeny v seznamu. Všechny knihy jsou volně k dispozici k zapůjčení na 1. stupni na recepci.

Noc s Andersenem

Kompetence: 1, 3,6

Odpolední program: **Beseda s Jiřím Žáčkem**

V pátek 31. 3. se v Klubu sešli žáci ze třetích tříd a netrpělivě očekávali příchod známého a oblíbeného autora dětských básní a pohádek. Pan Žáček přišel v doprovodu své recitátorky paní Hejtmánkové, která žákům v ukázkách představila autorovo dílo. Jednotlivé recitace prokládal sám pan Žáček poutavým rozhovorem s dětmi. Pohotově a vtipně reagoval na všechny dětské dotazy. Na závěr všem zájemcům věnoval autogram. Večer poté pokračoval programem celorepublikové akce „Noc s Andersenem“

Ten večer se v prostorách školního klubu sešlo 20 dětí z 2. až 4. tříd, aby si užily čtení Andersenových pohádek a tajemnou atmosféru podvečerní školy. Děti provázeli celým večerem pan Ander a pan Sen. Nejdříve jsme si zahráli seznamovací hru na školní zahradě. Protože bylo krásné počasí a všude kolem byl slyšet ptačí zpěv, proměnili jsme se při další hře v ptáčky s dřevěnými zobáčky (kolíčky), kterými jsme museli dopravit potravu (hmyz) ze startu až do hnízd. Bylo zvláštní nepoužívat ruce, ale jen zobáčky, jako to dělají ptáci. Následovalo setkání s básníkem panem Pralovszkým. Ten nám přečetl své básničky a daroval všem dětem sbírku svých básní s autogramem. Protože se už začalo stmívat, nastal ten správný čas na podvečerní bojovku. Ta probíhala ve třídách. Každý účastník měl za úkol projít s baterkou všechna stanoviště, která byla za dveřmi jednotlivých tříd a splnit úkol. Na každém stanovišti získal hráč i jedno písmeno. Na konci soutěže pak děti zjistily, že písmena tvoří slovo spisovatel.

Pokud zrovna žáci nebyli na trati bojovky, vyráběli si „stříkací technikou“ památeční tričko s reliéfem H. Ch. Andersena, doplňovali energii díky dobrotám od maminek. S panem Senem zjišťovali z anglického životopisu, kdo to vlastně ten pan Andersen byl. Po večerní hygieně následovalo spacákové čtení s baterkami. Společně jsme si přečetli pohádku Křesadlo a popřáli si dobrou noc.

Ráno jsme se nasnídali a uklidili. Snídaně spíše připomínala soutěž o nejlepší sladký zákusek, protože jsme měli plné stoly bábovek, koláčů, buchet a závinů, které dětem maminky napekly. Všechny byly výborné. V devět hodin ráno jsme se rozloučili a škola opět musela počkat na dětské hlasy až do pondělního rána.

DUBEN

Cíl:

- žák rozumí zadanému úkolu
- žák si chová zodpovědně
- žáci rozvíjí své zájmy

Projekt Kokedamy – zahrádka na niti

Kompetence: 1,4, 6

Jeden z dalších projektů naší školy je „Den Země“, kterého se účastní i Klub. Na základě tohoto tématu jsme vyráběli Kokedamy,¹⁶⁵ které jsou rozvěšeny po chodbách školy.

Cílem tohoto projektu bylo seznámit se s novými technikami práce, jak vyrobit zajímavou dekoraci. Žáci nejprve z rašeliny, vody a “kočkolitu“ vypracovali kouli. Do každé vytvořené koule zasadili předpěstované pokojové rostliny a obalili je mechem. Celou mechovou kouli pak zavěsili na provázek do chodeb ve škole.

Víte, kde se bere elektřina?

Kompetence: 1, 2, 3

Naším dalším projektem byly obnovitelné zdroje. Kladli jsme si otázku, kde se bere energie, z čeho, odkud a z jakých zdrojů. Ze školní knihovny jsme si vypůjčili velmi zajímavou knížku, která nám byla inspirací. Knižka se jmenuje „Proč se mám starat o naši planetu?“

---

¹⁶⁵ Kokedama je starý japonský způsob pěstování pokojových rostlin v balu z mechu, rašeliny a jílové drtě

V rámci tohoto projektu si žáci začali všimnout, že v budově 1. stupně ZŠ, se v některých místnostech (převážně toaletách) svítí i v době, kdy tam nikdo není. Vytvořili tabulku průzkumu, do které po dobu cca 14 dnů zapisovali stav, zda se v místnostech svítí. Mezitím vyráběli kartičky s piktogramem: „Zhasni světlo – šetři“. Abychom zapojili do tohoto projektu i ostatní děti, žáci z Klubu vymysleli a vytvořili interaktivní plakát na téma: „Kde se bere elektrina“. Na plakátu jsou názorně předvedeny základní zdroje vzniku elektřiny jako je sluneční, vodní, větrná energie, biomasa a následně druhy elektráren, které z těchto zdrojů elektřinu vyrábějí.

Počátkem dubna vyvěsili tento plakát na chodbě, kde žáci tráví čas během malých přestávek. Kartičky s piktogramy umístili na toaletách. Nadále pokračovali v průzkumu, zda došlo ke zlepšení a světla svítí jen, když je třeba. Porovnali jsme záznamy před a po a shledali, že došlo k výraznému zlepšení. Naším zjištěním bylo, že po vyvěšení těchto piktogramů a po náhodných kontrolách v místnostech se již tak často bezúčelně nesvítí a žáci sami chodí a zhasínají světla.

Na téma „Kde se bere elektrina“ jsme jako poslední část našeho projektu naplánovali křížovku. Holky se toho ujaly a vymyslely otázky a sestavily křížovku. Žáci si ji mohli vyluštit a odpovědi vhodit do boxu na recepci školy. Koncem dubna proběhlo losování, sešlo se asi 20 správných odpovědí. Výherce získal zajímavou cenu v podobě úsporné žárovky.

KVĚTEN

Cíl:

- žák rozumí zadanému úkolu
- žák si chová zodpovědně
- žáci umí porozumět pravidlům

Školní Knihovna – prezentace knihy

Kompetence: 1, 3, 6

V květnu byl do Klubu pozván tatínek jedné žákyně. Je to básník, kreslíř a textař, jmenuje se Boris Pralovszký. Děti poslouchaly jeho básničky. Největší zájem, byl o Borisovy kresby. Každý si nechal nakreslit veselé zvířátko s věnováním. Mezi favority patřili pes, lev a jedno speciální zvíře dinosaurus T – Rex

ČERVEN

Cíl:

- žák rozumí zadanému úkolu
- žák si chová zodpovědně
- žáci umí porozumět pravidlům

Deskohraní odpoledne pro žáky a jejich rodiče

Kompetence: 1, 2, 3, 6

V červnu uspořádal Školní klub dvě akce zaměřené na deskové hry. První se uskutečnila počátkem června pro žáky ze školní družiny a jejich rodiče, herní klání v deskových hrách.

Páteční odpoledne se školní dvorana na 1. stupni, zaplnila žáky z 1. až 3. ročníků i s jejich rodiči, při společném hraní deskových her. Celé odpoledne si měly děti z družiny možnost vyzkoušet nejrůznější hry od rodinných, závodních, logických, postřehových i poznávacích.

Mezi jednotlivými stoly, zde našli žáci své oblíbené deskové hry, ale také hry, které si ještě nikdy nevyzkoušeli zahrát. K nejoblíbenější nové hře patřila tento den závodní hra Rivalové. Tato desková hra je určena až pro šest hráčů. Většinou oslovila kluky, kteří se pro tuto chvíli stali piloty formulí. Tato hra se dá hrát na různé způsoby. Mezi ně patří taktizování, vzájemná výpomoc či i vyšší level, jako je možnost sázení na vítěze. Pro holky se stala favoritem kouzelnická společenská hra Tajná výprava čarodějů. Malí kouzelníci si navzájem pomáhají a snaží se dostat všichni do školy.

Velký dík patřil žákům z Klubu, kteří celé odpoledne vypomáhali s organizací celé akce. Trpělivě vysvětlovali, novým příchozím z jednotlivých družin a jejich rodičům, pravidla k deskovým hrám. Během této akce měli rodiče možnost si zakoupit vyzkoušené hry, které si zde zahráli. Věřím, že takovéto odpoledne umožnilo dětem i rodičům si tyto hry vyzkoušet, získat náměty a užít si svůj volný čas společně v rámci školní aktivity.

Prázdninové tričko-

Kompetence: 1, 2, 6

Na předposlední den školy si děti z Klubu a ze školní družiny přišly vyrobit své prázdninové tričko. I když nám počasí nepřálo, tak jsme se nenechali odradit a trička na prázdniny si děti nazdobily různými technikami.

Bylo zde pět stanovišť (batikování, foukací fixy, prostřihovaná trička, kreslení fixy, stříkaná trička textilní barvou). U každého stanoviště pomáhaly mladším žákům děti z Klubu. Děti nejvíce obklopily stanoviště s batikou. Na ostatních stanovištích si děti ozdobily svá trička foukacími fixy, savou technikou či si tričko prostříhaly.

Příloha č. 3 - Ukázka z lekce bubnování na Drumbeny

Pravidelný středeční program pro žáky z Klubu a školní družiny, viz. Podkapitola 4. 4. 2.

Při této lekci se zde prolíná přechod od prožívání individuálního času (vnímání rytmu) ke společnému naladění. Při této aktivitě může dojít k času „*kairos*“, který dodá celé hodině jiný rozměr.¹⁶⁶ viz. Kapitola 1.3.

;

Skupina je složena z 12 žáků, z 1. až 3. tříd, kteří se každou středu účastní této aktivity. Žáci z Klubu jsou zde v roli pomocníků a zároveň účastníků bubnování.¹⁶⁷

Nástroje: drumbeny, ozvučná dřívka, bubínky, tamburíny, Orfeovy nástroje

Hlavní téma programu:

- *rozvoj sebevyjádření, komunikace*
- *týmové spolupráce*
- *vzbudit jejich fantazii*
- *soustředění se a emoce*

Popis průběhu programu:

Hlavní roli v tomto programu hrají bubny „Drumbeny“, které nás budou celou naší lekcí provázet. Takovéto bubnování či hraní na jiný nástroj dohromady vytváří orchestr. Společná hra napomáhá ke stmelení dětského kolektivu, protože za bubnem vzniká i jiná atmosféra než v běžném pracovním prostředí, jako je školní třída. Dále napomáhá v prevenci proti agresivitě na základě uvolnění, odreagování a rozvíjení kreativity.

Lekci začneme tím, že si každý vybere svůj oblíbený buben a rozbubnujeme celou skupinu. Poté se postupně celá skupina na sebe začne naladovat, za pomoci různých

---

¹⁶⁶JIRÁSEK, ref 22, s. 134

¹⁶⁷Tento program jsem použila již v Absolventské práci s názvem Muzikoterapie z roku 2017.

technik, jako jsou propojování hemisfér, opakování rytmu v kruhu. V poslední části programu si děti prožijí dobrodružství v podobě příběhu na palubě pirátské lodi.

Rozehřívací aktivity:

(Popis jednotlivých cvičení)

Po přivítání je mým cílem ve fázi rozehřívání nechat děti vybrat si svůj oblíbený hudební nástroj. Poté nechám celou skupinu vyzkoušet si, jak každý z vybraných nástrojů zní. Vyzvu je, aby se rozbubnovali a já jako dirigent pro tuto hodinu je budu provázet, ukážu jim signál, který budu během všech aktivit používat jako smluvený signál. Ubezpečím se, že děti jako členové orchestru mě jako dirigenta přijímají. Tím si zajistím respektování domluvených pravidel, která jsou následující: pokud zvednu ruku, znamená to ticho a pokud ruka bude mírně klesat, začnou zesilovat svou frekvenci bubnování, hraní na svůj nástroj až do maxima. Po rozbubnování vyzvu děti, zda si někdo z nich chce vyzkoušet roli dirigenta (pokud ano, platí stejné pravidlo, které jsem jim ukázala). Dirigent rozehraje svůj orchestr.

Po úvodním „rozehřívání“ všem poděkuji, že si vyzkoušeli svůj nástroj a začneme další částí programu:

Hudební rozcvička - naladění skupiny- propojení hemisfér

Práce celého těla:

- Mysli si číslo 1,2,3. Řeknu číslo, dotyčný s tímto číslem tleskne
- Prohazuj obrazce, které vytvoříš na prstech, z levé strany na pravou a obráceně
Levá ruka zobrazí dvojku (palec s ukazovákem, ostatní prsty zůstanou v zatnuté pěsti)
Pravá ruka zobrazí ptáčka (spoj palec s ukazovákem, a ostatní prsty nech nataženy)
- Bubnování na hlavu, zároveň hlazení břicha – prohod' ruce
- Zvedni levou nohu, toč s ní po směru hodinových ručiček, levou rukou zároveň kreslit šestku. – prohod' ruku s nohou.

Hlavní program:

1. Seznámení se svým nástrojem

Témata: žáci se seznámí s nástrojem, rozvíjí schopnosti naladit se na svůj vlastní rytmus

POPIS: Děti sedí na zemi se svým nástrojem, který mají před sebou. Vysvětlím podstatu tvorby dvou základních úderů na buben a ostatních nástrojů. První úder je veden dlaní doprostřed bubnu. Dlaň je mírně sevřená do mělké „mističky“, ruka je uvolněná od ramene přes loket až po zápěstí. Druhý typ úderu je veden na okraj bubnu. Provádí se pomocí konců prstů ruky. Tento úder je krátký a ostrý. Pokud zkombinujeme jednou rukou hlubší úder a druhou rukou kratší a ostřejší úder vzniká první základní rytmus.

Po představení započneme aktivitu. Předvedu dětem jednoduchý rytmus a řeknu jim, aby po mě společně tento rytmus zopakovaly. Začnu těmi nejjednoduššími rytmy, aby děti získaly odvalu a sebedůvěru. Také je vyzvu, aby pokud se nestydí, rytmické zvuky bubnu kombinovaly i se zvuky, které vyloudí hlasivkami a ústy. Tím bych měla navodit uvolněnou atmosféru.

2. Skupinová souhra

Témata: žáci se naučí uplatnit vědomí sebe sama (posíleného předchozím cvičením) a uplatnit toto sebeuvědomění ve skupinové souhře, uvědomit si pravidla správné komunikace: být slyšen a naslouchat.

POPIS: Opět jsem dirigentem orchestru. Připomeneme si opět naše pravidla: Já jako, dirigent ukážu postupně na každého z vás. První, na kterého ukážu, začne hrát jednoduchou rytmickou sestavu. Další hráč, na kterého ukážu, se přidá s motivem, který se hodí a doplňuje ten předchozí. Takto vznikne souhra. Po chvílce budu jednotlivé hráče opět „vypínat“. Podmínkou, kterou připomenu je, že začínáme a končíme do úplného ticha a ten poslední klidně dohraje svůj part tak, jak to cítí.

Reflexe

Po této aktivitě požádám děti, aby si sedly do kruhu na drumbeny a následuje zhodnocení.

Otázka: Jak se ti spolupracovalo se členy orchestru?

Odpověď Anička: Je bezva, když jsme všichni mohli začínat až po doteku.

Odpověď Matěj: Bavilo mne, jak chvíli všichni hráli stejný rytmus.

U této aktivity byl můj cíl naplněn. Děti si uvědomily, že se skupina umí sehrát dohromady. Také jsme poznali, že naše nástroje mají hlas a umí skrz nás vyjádřit rytmus.

Pokračuji ve vedení

Tímto jsme poznali, že naše nástroje mají hlas a umí skrz nás vyjádřit rytmus. V této části si zkusíme společnou, rytmickou improvizaci na základě naší fantazie.

3. Rytmická improvizace

Témata: *žáci si rozvíjí fantazii a kreativitu ve spolupráci s přirozeným nácvikem rytmických cvičení; skupinová souhra a skupinového tvoření. Verbálně povedu děti do skupinové souhry imaginací, která jednotlivce motivuje ke změně rytmů, a hudebních nálad budu děti svou hrou na buben inspirovat do rytmu.*

Hra:

Víte, kdo to jsou piráti?

POPIS: Posádka jste připraveni? Je tu mezi námi kormidelník? Je tu lodní kuchař? ...Je tu první důstojník?. Já jsem Kapitán lodi „Černá perla“, vysoukáme plachty, vytáhneme kotvu a společně vyplouváme na moře. Lodní motory se dávají do pohybu. (pomalé a pravidelné údery do bubnu, je možné pomoci si hlasem „hej hop“). Loď se vzdaluje od břehu, na molu na nás mávají naši přátelé a členové naší rodiny. Motory zrychlují: dětem ukazují rytmus, jak by měly bubnovat. Postupným zrychlováním rytmických úderů vedu děti tak, že celý orchestr vyvrcholí v nejrychlejší bubnování a nakonec ve společný závěr. „A teď jsme konečně na širém moři, je slyšet jen šumění moře“ s dětmi přejíždíme dlaní přes vršek bubnu. Zvuk, který se bude ozývat, připomíná zvuky podobné moři, hlavně si však masírujeme unavené ruce. Mezitím

mohou v moři spatřit různé živočichy a pokusit se je napodobit zvukem bubnu nebo hlasem. Například jak dělá delfín, velryba...?.

„Vtom se na nebi ukazuje mráček, ze kterého se stane velký mrak. Začíná poprchávat“. Upozorním na změnu rytmu, za pomoci prstů bubnuji na buben a vzniká zvuk počínajícího deště. Děšť ale houstne. Vypadá to na velkou průtrž. Děti bubnují tak, aby napodobily zvuk silného deště. Do toho přichází hromy a blesky. Skupina se může rozdělit na ty, kteří představují děšť a na děti, které napodobují zvuk hromu. A teď se pomalu bouře uklidňuje. Hromy a blesky ustávají. Děšť slábně. Je zase krásně. Děti se nechají vést mými pokyny až do samotného zklidnění své hry.

Ukončím aktivitu zakotvením lodi do přístavu.

Otázka/otázky pro reflexi:

Společná reflexe by měla proběhnout na základě „náladovníku“, kdy každý vyjádří sám za sebe pozdvihnutím ruky (jako dirigent) svůj pocit. Ruka nahoře znamená, dnes jsem si to užil, klesající ruka něco mezi tím, a ruka úplně dole vyjádří dnešní hodinu jako spíše nudnou.

POPIS NÁSTROJE DRUMBEN:

Drumben, je rytmický multifunkční nástroj velmi podobný bubnu. Jak říká autor výrobku, pan Roller, tento nástroj podporuje rozvoj hudebního citění dítěte. Jde o rytmický nástroj, který umožní žákovi navázat kladný vztah k hudbě. Žáci díky němu mají možnost se naučit najít si svůj vlastní oblíbený rytmus a tím docílit rytmické souhry s ostatními. Multifunkční znamená, že se dá využít jako hudební nástroj, kus nábytku, ale i jako nádoba na třídění ekologického odpadu. Bubnování na Drumben napomáhá mnoha věcem, např. si člověk vybijí přebytečnou energii a může se pak krásně soustředit. Zbaví ho to dokonce špatné nálady, cítí se lépe a svěžeji. Bubnování rozvíjí obě mozkové hemisféry, smysl pro rytmus, což pomáhá při řeči i psaní a v neposlední řadě společné bubnování nebo jakékoliv jiné společné rytmizování rozvíjí v kolektivu smysl pro naslouchání jeden druhému. To je velmi důležité, abychom uměli spolu vzájemně hezky vycházet, být si dobrými kamarády.¹⁶⁸

---

¹⁶⁸ROLLER Zdeněk a Bára POLÍVKOVÁ, *Drumben*, Metodická příručka, Arteda, str. 4

Příloha č. 4 - Ukázka lekce z pravidelného cvičení

„Sportovky“

Pravidelný pondělní a čtvrteční program pro žáky z Klubu a školní družiny, viz. Podkapitola 4.4.3.

Záznam ukázkové hodiny, čistý čas 45 min, (15 min. na přesun do tělocvičny a převlečení do cvičebního úboru. Místo tělocvična.

HLAVNÍ PROGRAM:

Aktivita:

1. Káčátko	15 minut	
Reflexe		
2. Količkovaná	20 minut	
Reflexe		
3. Tým 2 družstva po 6 žácích – aktivita plyšák SAM	20 minut	
Reflexe		

Materiál pro všechny hry: židle (dá se hrát i v místnosti) - sedáky v tělocvičně, stopky, kolíčky 50 ks, 4 ks lan (po cca 10 m) pro vymezení prostoru, 6 ks vest, plyšák

1. Káčátko

Čas na hru: 10 minut

CÍL: Žák, žákyně by měli zjistit, zda jsou schopni si vzít slovo, domluvit se, spolupracovat, prosadit se

Kompetence: 1,2,3,6

HRA - popis:

Po místnosti do celého prostoru rozmístíme židle natočené do různých směrů. Počet židlí odpovídá počtu hráčů, včetně hráče, který představuje káčátko. Všichni se rozmístí na židle, jedna zůstane volná, ta bude vždy předmětem zájmu hráčů.

Sedící hráči představují jeden tým, jehož cílem je najít společně takovou strategii přemístování se na židlích, aby si káčátko nemohlo sednout na volnou židli.

Káčátko vychází z rohu místnosti, pohybuje se pomalou chůzí pata-špička a neustále mění směr podle toho, kde se zrovna objeví volná židle. Káčátko vydává kachní zvuky „káč, káč“, aby bylo zřetelné pro tým.

Pravidla jsou taková, že jakmile se jednou hráč zvedne ze své židle, už se na ni nemůže znovu vrátit a musí mířit k další prázdné židli. Pokud se zvedne více hráčů najednou, je to faul nebo šoupátko a káčátko má více možností, kam se posadit. To klade nároky na pozornost hráčů, kteří musejí neustále sledovat nejen pohyb káčátka, ale také pohyb všech ostatních.

Tým si může během hry vzít několikrát „time out“ a domluvit se na strategii. (čas na strategii 2 min., lze určit na počátku hry)

Pokud je k dispozici ještě jeden vedoucí, může měřit čas. Tým si na počátku hry může tipnout, jak dlouho dokáže káčátko udržet „v ohrádce“.

Popis reflexe:

Po odvětrání emocí, třeba otázkami: jak se spolupracovalo?

Co fungovalo, nefungovalo a proč?

Kladení otázek tak, aby došlo k vlastnímu zjištění aktérů –

Jak jsem se v této roli cítil (a)?

Co se dělo, jak mi v tom bylo?

Reagování na skupinu, pojmenování toho co jsem viděl v procesu.

Nešlo ti se prosadit, proč?

Odpovědi:

Michal: Na začátku nebylo jasné, proč musím sedět.

Anežka: Bavila mě kachna.

Sára: Nebyla jsem ráda, když se mi nedařilo si rychle sednout na židli.

Matěj: Vůbec, běhal jsem rychle a vždy jsem si sedl.

2. Količkovaná – kontaktní hra

Čas na hru: 6 minut

Kompetence: 1,6

CÍL: *žák se umí prosadit a najít své limity – hranice – souboj*

Materiál pro jednoho hráče: 5 ks kuliček – celkem 60 ks

Celkem hráčů: 12

Vymezený prostor ohraničený lany 10 x 10 m - prosím o asistenci při jeho utvoření

HRA: popis

Každý dostane 5 kolíčků, úkolem je si kolíčky libovolně a viditelně rozmístit na svůj oděv (ne na vlasy). Všichni mají stejné podmínky, jsou ve vymezeném prostoru.

Úkol: se sesbírat co nejvíce kolíčků od svých kamarádů

Pravidla:

- nesmím nikoho povalit a oškubat ho jako ježka
- páčít ruce, tahat za vlasy a jiné násilné taktiky
- kdo už nemá žádný kolíček, opouští prostor
- ulovené kolíčky si nechám v ruce
- vítězí ten co má nejvíce úlovků - kolíčků, vyhodnocení na konci

3. Kolíčková obrácená verze

Čas na hru: 6 minut

Kompetence: 1,6

CÍL: žák se naučí najít své limity

Materiál pro jednoho hráče: 5 ks kolíčků

Celkem hráčů: 12

HRA:

Vymezený prostor 10 x 10 m, ohraničený lany

Instrukce:

Každý dostane 5 kolíčků, úkolem je kolíčky si nechat v ruce.

Všichni mají stejné podmínky, jsou ve vymezeném prostoru.

Úkol: umístit svých 5 kolíčků na oblečení svých kamarádů

Pravidla:

- nesmím nikoho povalit a přepíchat všech 5 kolíčků na 1 osobu
- páčít ruce, tahat za vlasy a jiné násilné taktiky
- kdo už nemá žádný kolíček v ruce, opouští prostor
- vítězí ten co má nejméně připnutých kolíčků
- po skončení hry se vyhlásí nejoblíbenější kamarád – nesdělovat dopředu

Popis reflexe:

Po odvětrání emocí, třeba otázkami:

Každý z nás má svůj limit, aby si rozhodl, jak mu v této roli bylo, co jsi prožíval/a?

Jsem ochotný/á jít do souboje? Snažil/a jsem se za každou cenu získat co nejvíce kolíčků?

Nemám zábrany hrát dál, pokud poruším pravidlo - nemít již žádný kolíček?

Kladení otázek tak, aby došlo k vlastnímu zjištění aktérů:

Vlastní zjištění aktérů – jak ses v této roli cítil/a? – vlastní uvědomění. Co se dělo, jak ti v tom bylo? Co bylo lehké/těžké, příjemné/nepříjemné a proč? ‘

Čím se mě to dotýká? Co si z této aktivity odnáším? Byl pro mne snadný bližší kontakt s kamarády?

4. Hra s plyšákem SAM

Čas na hru: 15 minut

Kompetence: 1,6

ČÍL: *zjistit sám o sobě, že mohu i v týmu, pod tlakem fyzického vypětí, vymyslet strategii*

Materiál pro družstvo: žádný

Celkem hráčů: Rozdělení na 2 družstva (po 6) - udělejte dvojice – jeden z vás si vezme vestu, ti s vestou je jedna skupina, bez vesty druhá skupina.

Celkový počet bodů: 10 - až 20 dle času

HRA:

Uskutečňuje se na volném prostranství, bez těžkého prostoru jako jsou střechy, ploty, uzavřený prostor. Je stanoven čas hry.

Instrukce:

Náš plyšák má velké schopnosti, vaším úkolem je ho pouze odhodit. Po odhození doběhnete ke svému družstvu a musíte ho 10 krát oběhnout. Tím se stanete vítězem hry. Pozor, po odhození plyšáka, ale už vybíhá zástupce druhého družstva, sebere plyšáka a opět ho odhodí a běží ke svému družstvu, aby ho také oběhl 10 krát.

Pravidlo:

Pokud se soupeř z protějšího družstva dotkne plyšáka, přestávají se počítat obíhaná kola prvnímu družstvu.

Hra je ukončena po dosažení 10 bodů.

Před odstartováním máte 1 minutu na domluvení strategie.

Popis reflexe: Pro odvětrání emocí, třeba otázkami:

Šlo se domluvit pod tlakem? Jak se Vám podařilo domluvit taktiku?

Kladení otázek tak, aby došlo k vlastnímu zjištění aktérů:

Vlastní zjištění aktérů – jak ses v této roli cítil/a? – vlastní uvědomění.

Bylo jednoduché se domluvit? Přišla vám během hry na mysl nová taktika?

Byl (a) jsi rozhodnuta běžet pro plyšáka? Nechat tým v tom, že nepoběžíš ty, ale někdo jiný?

Kde jsou tvé rezervy? Nebylo ti líto, že ses neodhodlal (a) běžet pro plyšáka?

Změnil (a) bys to?

Viděla jsem, že to bylo těžké se rozhodnout, ale nakonec si se odvážil (a)?

Příloha č. 5 - Pravidelný týdenní plán činnosti Klubu

Navazuje na Roční plán. Jednotlivé nárazové významnější akce, jako jsou besídky, projekty, sportovní utkání, soutěže, zajímaví hosté, jsou uvedeny zvlášť na pozvánce, která je vyvěšena jak na webu, tak i na nástěnce pro rodiče.

Základní škola
Dobřichovice

ŠKOLNÍ KLUB

Volnočasový klub je v provozu každý den, od **13:00 do 16:00** hod.
Je určen pro žáky **4. – 5. tříd**. Nachází se v přízemí základní školy, na 1. stupni
v místnosti B2. Do klubu docházejí žáci samostatně a hlásí se na recepci školy.

NABÍZENÉ AKTIVITY

výtvarné hrátky, dílnička šití, anglická konverzace, koutek čtení, poslech pohádek a příběhů, herna a v neposlední řadě relaxace. Pobyt na školní zahradě a sportovní vyžití v Sokolovně Dobřichovice. Děti se dobrovolně zapojují do nabízených aktivit

PRAVIDELNÝ PROGRAM ŠKOLNÍHO KLUBU

Každý den má klub od 14:00 – 15:00 hod. tematické zaměření.

Pondělí: sportovky v Sokole (míčové hry, badminton, ping pong), Klub zábavné logiky, Sokolovna - pohybové hry

Úterý: knihovna - koutek čtení, práce na PC – příprava projektů, prezentací

Středa: Drumbeny - Orffovy nástroje,

Čtvrtek: Sokolovna - pohybové hry

Pátek: anglická konverzace, výtvarné dílny

CENA

300 Kč měsíčně. Platbu provádějte vždy na celé pololetí

KONTAKTY

vychovatelka: Dvořáková Lenka, tel: 739 234 974,
dvorakova@zsdobrichovice.cz, www.zsdobrichovice.cz/skolni-klub

